

Мимко Матеев

На Словото Ти уповахах...

Мимко Матеев е роден на 11 януари 1909 г. в село Горна Митрополия, Плевенско. Като строителен работник в София посещава частната Вечерна гимназия на д-р Гаврийски и се дипломира в Трета мъжка гимназия на ул. „Пирот“ – София.

През есента на 1926 година заминава за Германия и става студент в евангелско-богословската семинария във Вернигероде. През 1927 година Матеев се премества в гр. Рига, Латвия, в руско-евангелската семинария. През есента на 1928 година той се завръща обратно в Германия, като продължава и завършива богословското си образование във Виденесст 1930 година.

През 1931 година Матеев отива при родителите си в село Горна Митрополия и започва своята евангелизаторска дейност, подпомагнат от пастора на баптистките Никола Михайлов. Като проповедник, евангелизатор и организатор до средата на 1935 година по Божия милост и благодат организира около 26 групи и църковни общества „Евангелски християни“. През 1934 година премества местожителството си в София и работи като пастор заедно с пастор Никола Михайлов в евангелската баптистка църква на ул. „Осогово“ 63 до арестуването му от агентите на Държавна сигурност през 1948 година.

Тази книга Матеев посвещава на младото поколение и български народ като лично свидетелство за преживения ужас, терор и саизъм на комунистическата пролетарска диктатура над българския трудолюбив народ и за преследването на вървящите християни в продължение на 45 години. Това е сериозно предупреждение и поучение за настоящото и бъдещите поколения да избират кому да служат! „На Бога, или на мамона.“

Мимко Матеев

НА СЛОВОТО ТИ УПОВАХАХ...•

Трагичната история, преживяна от един осъден в процеса
срещу евангелските пастори 1948-1949 година в София

ISBN 954-8368-01-3

Mumko Mameeb

Ha Cioffomo Tu ynoðafax...

Mumko Mameev

На Слово Ту уповахах...

Прекътна трагедия на един осъден в процеса
срещу евангелските пастори 1948–49 година в София

ОРА-България

Автор

Mumko Mamseff

Литературен редактор

Румяна – юншицата на автора

© 1993, ОРА-България
София
Полиграфическо изпълнение: "АРИКОМ" ООД -
София
ISBN 954-8368-01-3

Съдържание

Увод	9
Възвание към българската младеж и българският народ	11
Кратка автобиография	15
Исторически бележки за появяването на християнството в България	19
Процесът срещу евангелските пастори	45
По затвори и лагери	87
Преследването на католиците	106
Протестантизъм, църква и държава	111
Заключение	117

Целта на издаването на тази книга не е да коментирам политическите събития. Това е работа на политиците. Целта на книгата ми е да замякои исторически бележки и факти за появяването на християнството в България, както и за появяването на протестантизма в нашата страна.

Но главната цел на книгата ми е да подчертая историческите факти и действителността за издевателствата и Варварския саизъм на атеистите комунисти и лакеите на московската диктатура, изявени чрез диктатората на пролетариата над нашия народ и главно против християнството в България в продължение на 45 години.

Целта им беше да премахнат религията и заменят вярата в Бога с атеистичния мироглед – промяна, която довежда до отричане на всички исторически стойности. Всеки гражданин на страната, който не беше съгласен с тяхната идеология, се считае за враг на комунистическо то правителство и изменник на страната. Тези, които не пожелаха доброволно да приемат тяхната идеология бяха, изпратени, без каквато и да е присъда, по затвори и концентрационни лагери, където хиляди бяха мъчени и избити от кръвожадните диктатори. Книгата е лично свидетелство за преживения ужас и терор на комунистическия „рай“, сериозно предупреждение и поучение за настоящото и бъдещите поколения.

Зная, че истината за нашите процеси и за преследването на християните в България, както и за преживения ужас по лагери и затвори, ще произведе тревога в съзнанието на някои още живи „смирени служители божии“, които бяха и си останаха злорадни, високомерни и аргантни „християни“, „и мащи вид на благочестие, но от-

речени от силата му" (2. Послание към Тимотей, 3 глава, 5 стих).

Анализирали съдържанието на книгата си, в заключение желая да заявя моето лично и сърдечно отношение към клеветниците и враговете ми, а така също и към моите тирани и садисти, с сумите на моя Избавител, Спасител и Господ Иисус Христос: „*Отче, прости и.н. защото не знам какво правят*“ (Евангелшето от Лука, 23 глава, 34 стих).

Канада, 1993 година
Mumko Mameev
евангелски пастор
емигрант в Канада

Възвание към българската младеж и българският народ

Драги братя българи, няма по-велик блян за нашия народ от този да живее освободен от **жестокия, безчовечен и експлоататорски режим на атеизма – комунизма!**
И сега, когато жестоките тирани и ненастни за Власть комунисти ПРОИГРАХА и обърнаха всички понятия за добро и демокрация, когато докараха безредие и хаос в милата ни родина, промтягат кървавите си ръце и подли умове към Вас, МЛАДИТЕ, за да ѝ използват уж да сложите Вие ред, но да ѝ закрепостите те да си останат на власт със своя престъпен нрав на комунизма – атеизма, прегърнал старата философия на Хобса: „Човек за човека е вълк.“

Да, тия вълци в овчи кожи, вместо да изчезнат от политическата сцена, те крещят безсрочно и най-нахално: „Спасявайте ни! Влейте нова струя кръв в нашите стапи и лукави сърца и ние ще ви „наградим“ със съвсем нова и по-рафинирана от минахата ни „демокрация“ ...?

Братя българи, МЛАДЕЖИ, нашата поговорка казва: „Вълкът козината си мени, но нрава не!“ Нима вие, новото поколение, вместо да съмъкнете тия братоубийци от пиецестала на политическата аrena, ще ги изпратите отнобо в Народното събрание, за да си изковат необходимите им закони за узаконяване на технитеillionни богатства с ограбени от народа средства?

Драги братя българи, МЛАДЕЖИ, сега му е времето да не допускате каквато и да е мисъл в себе си, че вълците ще станат агнета или че човекът е произлязъл от маймуната. Вълкът ѝ остава вълк и маймуната – маймуна!

Младежи, крайно време е да спасите събеси и народа ни от тези вълци в обичи кози, които през време на пролетарската диктатура инспирираха стомници хиляди невинни хора по замъвори и лагери, където по най-жесток и варварски начин им отнемаха живота и ги подредаха в общи ями. Възможно е на някои от вас бацищите или братята да се намират в тези дълбоки ями. Всичко това ще излезе на бял свят! Макар че досега още много неща се покриват.

БЪЛГАРСКА МЛАДЕЖ, Вие сте бъдещето на народа и милиата ни родина. Вие сте цветята, ЕДИНСТВЕНИТЕ ЦВЕТИЯ, изникнали върху бунтището на прогнилия диктаторски режим на московската диктатура в България. Вие притежавате най-скъпия дар от БОГА – МЛАДОСТА, с всички неини преумущества.

МЛАДОСТ!! Какви прекрасни видения буши тази вълшебна дума! Тя е най-доброто и желано време от нашия живот. Тогава очите светят, сърцето бие добро, вълнувано от най-сладки блажове. Също да те срдениме, вълшебна младост!?

Ти си блестяща роса по цветята в светло утро. Ти си разлукваща се цветна пълка, галена от слънчеви лъчи. Ти си тиха майска вечер, изпълнена с лунен блъск и със звучите на славеената песен. Ти си благоухание на цветисти поля и руменееща зора на зараждащ се ден. Ти си нежна и прекрасна, тиха и любезна, но понякога си и буря, планински поток, внезапно спуснал се от висини, с рев побоякъл. Всички прегради към далечни низини. Ти можеш да бъдеш и горда като орела, заряла над неодърпани върхове, внулностър поглед в безкрайните долини.

О, златокрила, сълънчева младеж, колко богатство ти е дал ТВОИТ ТВОРЕЦ БОГ!!! Ти си чувствителна към всяка неправда. До твоето сърце са близки всички идеали – народни и човешки. Готова си винаги да се жертвуваш. Ах, както прекрасни млади глави са се търкаляли по барикади и колко блестящи от младост очи са потъмнявали

по затворите в името на СВОБОДАТА. Младежи, Вие сте първи във всеки труден подвиг, Вие сте и безстрашни във всяко опасно дело.

Заповядам Ваs промягат кървавите си ръце бийщите комунисти. За да си задържат властта, тези братоубийци щи обещават Всякакъв род обнова и демокрация. Тия вълци в обичи кози добре знаят, че във Вас са силите да бъдат избрани или отхвърлени. Те също добре знаят, че на Вас лежи надеждата на българския народ.

МЛАДЕЖИ, че оправдате ли тази надежда за действителната свобода и благоденствие на бъдеща България? От къде ще черпите възখовение и смелост за тежката борба, която щи преступат?

ЕДИНСТВЕНАТА ЛИЧНОСТ, към която можете да се обърнете, е Иисус Христос. Който Ви е любил и люби през всички времена на човешката история. Този, на когото можете да имате пълно доверие. При НЕГО думите и делата са във вълна хармония. И нещо повече: Иисус Христос проля кръвта Си, за да запечати ИСТИННОСТА НА СВОЕТО УЧЕНИЕ И ДА СПАСИ ДУШАТА НА ЧОВЕКА. САМО ТОЙ Е ДОСТОЕН ЗА ВАС, МЛАДИ БЪЛГАРИ! Само Неговото Име можете без съмнение и страх да напишете на вашите борчески знамена. Защото с ИМЕ чисто, неопетнено от грех и престъпления. ИМЕ, което Ви дава пълна гаранция за тържеството на ПРАВДАТА и за възцаряване на Великите Му и вечни принципи на пълен мир и братство на земята и в нашата родина, което е и Вашият ИДЕАЛ. Само с НЕГО и чрез НЕГО ще съградите върху развалините на гнилия комунистически рай ЦАРСТВОТО НА БОГА. Защото ТОЙ ще спаси Вас и ще Ви направи ребностни апостоли на НЕГОВОТО ЕВАНГЕЛИЕ, така необходимо на нашия народ.

Народът ни не се нуждае от религия-опиум, забулена под християнско име, която всъщност в името на Бога преследва и убива върващите християни.

НАШИЯТ НАРОД СЕ НУЖДАЕ ОТ ЕВАНГЕЛСКА ПРОСВЕТА, ЕВАНГЕЛСКА СВОБОДА И ЕВАНГЕЛСКА ДЕМОКРАЦИЯ!
МЛАДИ, ЕЛАТЕ ПРИ ХРИСТА И НЕГОВОТО ЕВАНГЕЛИЕ, ЗА ДА СПАСИТЕ СЕБЕ СИ И БЪЛГАРСКИЯ НАРОД.

M. Mameev, евангелски пастор, емигрант в Канада

Кратка автобиография

МЛАДИ, ЕЛАТЕ ПРИ ХРИСТА И НЕГОВОТО ЕВАНГЕЛИЕ, ЗА ДА СПАСИТЕ СЕБЕ СИ И БЪЛГАРСКИЯ НАРОД.

Роден съм на 11 януари 1909 г. в бедно селско семейство в село Горна Митрополия, Плевенско. Прогимназиалното си образование получих в родното ми село. Гимназиалното образование завърших в София. През деня работех като строителен работник, вечер посещавах частните гимназии курсове на д-р Гаврийски в София и се дипломирах в Трета мъжка гимназия на ул. „Пиротска“ в София. На 17-годишна възраст се покаях за греховете си и с вяра приемах Исуса Христоса като Син Божий и за мой личен спасител и Господ.

Късно през есента на 1926 г. заминах за Германия и станах студент в евангелската богословска семинария в гр. Вернигероде до есента на 1927 г. След това заминах за Латвия – Рига, където бях струмент в руска евангелска семинария до лятото на 1928 г. От там се завърnah в Германия, където продължих и завърших богословското си образование през лятото на 1930 г. във Виденест, окръг Кьолн.

Тук се запознах с Иван Степанович Проханов, инженер-технолог от Русия. Писател, поет и издател на различна духовно-евангелска литература – реформатор на православната църква в царска Русия и организатор-основател на повече от пет хиляди общности и църкви „Евангелски Християни“, които обединил във „Всеруски Съюз на Евангелските Християни“.

След революцията в Русия Проханов обявява сървнова-
ние на комунистическата партия на Съветския съюз от името на „Всеруски Съюз на Евангелските Християни“ за създаването на колхози НЕ ЧРЕЗ насилиствена ма-
сификация на имуществата, А ЧРЕЗ ВЯРА В БОГА И
ОРГАНИЗИРАНЕ НА ДОБРОВОЛНИ ХРИСТИЯНСКИ
ОБЩИНИ И ОБЩЕЖИТИЯ.

В НАЧАЛОТО НА 1928 г. Проханов определя АПЕЛ към Варвашите членове на „Съюза на Евангелските Християни“ за споделаването на Евангелска Християнска Територия в една от пустеещите местности на Съветския съюз.

В продължение само на един месец повече от 500 (по-постотин хиляди) Евангелски Християни писмено се отзовават на този апел и молят незабавно да им свободното кога да пристигнат и започнат, по начертания вече план от Проханов, за застрояването в центъра на тази Християнска Територия град СЛЪНЦЕ, а също така и построяването на жилища за пристигащите доброволци християни...

Централният комитет на Съветската комунистическа партия изпада в паника от този исчакван алъм успех на Проханов с Евангелските Християни. Веднага, с Декрет, забраняват всичкакви по-нататъшни действия на организатора и на Съюза на Евангелските Християни.

Иван Степанович Проханов, станал вече известен в западния свят, бива интерниран в Германия. Съдърът на Евангелските Християни бива забранен и става жертва на притиранията и изревателствата на комунистическата диктатура от Кремъл.

Като струйент в евангелската богословска семинария във Виценсест ал се запознава и съврзах бъдещата си евангелска работа с този така близкото, духовно блазоасован и нацарен от Бога човек.

В 1931 г. се завързах в родното си село Горна Митрополия при моите родители. Тук запознава моята евангелско-организационна дейност, подпомогната от пастора на баптистките църкви Никола Михайлов.

Он лято на 1931 г. до края на 1934 г. заедно с брат Нехупа, български чех от църквата на свободните братя, село Войводино, а така също и баща ми, три пъти обиколихме България с велосипед. Ние посетихме много

населени места. Обиколката започваше от края на месец март и продължаваше до края на месец септември. Във всички населени места, съла и градове, където оставахме по николко дни, пристигали и най-сръдечно от нашия гостоприемен народ, проповядваше на хората евангелската блага вест за Иисус Христос, че той е Син Божий и че само чрез покаяние и вяра в ИЕГО човек получава спасение на душата си и бече живот (Чети Девети на Апостолите 4:12.)

Като проповедник, евангелизатор и организатор ѝ

срещата на 1935 г. по българия чистот и благодат можах да

организирам около 26 групи и търковни общества „Еван-

гелски Християни“.

През лятото на 1935 г. на покана Проханов, който беше още в Германия и продължаваше да издава списанието „Евангелска възра“ на руски език, да води в България и ни помагне да организираме наш. български „Съюз на Еван-

гелските Християни“.

На 7 септември 1935 г. Проханов пристигна с първия си ар. Виена в пристанището на град Йом. Наша малка група от София вървящи християни до посрещнахме и веднага се отпразнухме за София. По молба на нашата църква „Евангелски Християни“ в София из бях ръководжен от Проханов за пастор на спирата и за евангелизатор и организатор на евангелски християнски общество във църкви както в България, също така и в други страни.

Заедно с няколко членове от софийската ни църква на 9 септември 1935 г. ние отидохме в град Пловдив, където преславатоме и делегати от другите наши църкви в страната с непримислив очаквания. Няколко дена подред, преобув и също боец, имахме възможност да съучиаме възпитателните и духовно пазищателни беседи от Проханов.

На 15 септември 1935 г. с посещата и съвестите на Проханов Несути на наши членови Гештакче и основахме „Съюз на евангелските Християни в България“. Същия ден на Вечерното богослужение, водено от Проханов, провъзгласи-

ката църква го помоли да ръкоположи дългогодишния и Верен Дожи служител Иван Д. Избръз за нещ пастор. Ръкополагането му бе придвижено със съставне на крака от всички присъствуващи.

При завръщането си от България за Герmania в края на месец септември 1935 г. с парачуг от Лом за Висеав брат Пироканов заболява и на 6 октомври същата година той почина в Берлин. Там беше и погребан.

В началото на 1936 г. започнала да речакат времето и издавам християнско-просветително списание „Слово и дело“. Същото провъдъжи съществуването си до средата на 1940 г.

1941 г. заминав за Герmania като преходач и затитник на интересите на наши български работници добровољци, около 3 000 души, във фирмата „Обервалденис Хидридер Верке“ в Източна Силезия, Герmania.

След катапултацията на Герmania 1945 г. се завртила в България и продължиха съдебността си на ръководител на нашите църкви Евангелски Християни до арестуването ми от комунистическата диктатура на 4 юни 1948 г.

За процесите срещу нас, евангелските пастори, а също така и за процеса против католическите свещеници, както и за преследването, извършването на саци и на християните от кръвоожащите комунисти в България не често в спранищите на тази книга.

Исторически бележки за появяването на християнството в България

Историята на християнството в България е слабо изучена, но също и фалшиво представена. Християнизирането на българския народ започва не във втората половина на честни век, а в самото начало на шести век. Така следват някои факти, които в днесшо време се премъчват умислено. Константинополската мисия, гръцко-дели от епископ Кардост, по рождение арменец, била приемана в западните области на азовско-кавказка България по това време. Тук мисията била посветена на последователна и творческа евангелизация. От 515 до 522 година те въвеждат специална алфабет, задължаваша изискванията на българо-алтайски език от това време, известен също като хуно-български. Свещеното Писание се превежда на този език. Главният държавник Груп при посещението си в Константинопол (Цариград) през 528 година приема християнството и негов кръстник не бил никакъв Груз, а византийският император Юстиниан Велики.

M. Манев

Уви, чиставиленятия, с колко Константинопол напрати обратно новопокръстенния Груз, бяха стремеж за върховна Власти и материали придобивки, а не християнско изкупление чрез любов. Груз се обръща промил собствения си брат, който е все още езюник. Освен това той претърива свещенни съмволи и предмети от спасарата въра и заменя скъпоценните местали за византийски монети. Раздразнен, нарочно въстая, убива Груз и го замесства с брат му. След това нападат и унищожават близкия византийски град Боспор. Поне времето събитията спи-

ран разпространение на християнството между българското население.

Втората евангелизация, много по-различна и по-профължителна, се извършила през 619 година, когато възстано-
вители на велики български Хан Кубрат (584 - 642 г.) бе-
ше покорен в Константинопола от императора негов
придворни съюзи, чието не се споменава във византийски
те летописи за никаква съпротива от страна на българс-
кия народ. Напротив, велики съюзници подчертават,
че между български хан и византийски император наст-
ъпва нечувано приятелство след това събитие. Понес-
тимо ли е могла, че при тези обстоятелства Кубрат,
оставайки верен на християнството, не е успял да възни-
та собствените си деца в християнската въра?² Въпро-
сът е решаващ, тий като третият син на Кубрат, про-
чутият Исперих, победе на запад сина претендент на
ата, пресечна река Дунав около 660 година, победи Визан-
тия, спечиля балканската планина и се засели в Дунавска-
та равнина. От това следва, че съвременните разбира-
ния на българските историци, че Исперих е основавал на
Първото българско царство и особено одредените го ка-
то славянобългарско, са погрешни. Те са необходими на
всички тези, чиито цел е съкращаване, подиждане и уни-
шожаване на българската история, пейзата нация и спр-
ожава. Тези похерши търсения обаче единствено се оп-
равдват от всички историци от този епоха.

Следващият период от век и половина на Балканския
полуостров или дунавска България се счита за езическа.
Но истината е, че този период не е първо и с компе-
тентност разгласан. Предполага се, че християнството
е проръклило съществуването си под формата на ша-
мански обреди, черемонии и фарми, свободни от цима-
тизма и ритуалите на съществувашите по това време
официални църкви. Не би приебрвало същества за всеки
заподплати чорги по български с фанатизъм и нетърпи-
мостта, характерни за официалното християнство през

тези векове, че тогавашните патриарси и папи са считали България за езическа страна. Между другото, от раз-
пространени разнообразни информации, през първите хиляди
години евреите и християнството не били считани за крайно несъвместими. Точно обратното – в римската
и константинополската църква всяко различие се доп-
лаваше, преследваше и учишожаваше чрез огън и меч. За-
бележително примери са манихейството, икономаслабиство
то и богохимското движение – последното възникнало и
разпространило се на българска земя, известно в Западна
Европа като камартьем (Испания и Германия) и албигийс-
тво (Франция) и възледствъто предишествещи и основава-
тели на бъдещата Реформация.

Читателят ще си приложи също, че през уевети век
папата и патриархът се кървятел, анатомосвъхи и так
мъчвали един друг и всичко това не поради църковни дол-
ми, но поради факта, кой си управява и господствува над
България. В резултат нека да не се изненадваме, че в 865
а. отново, и то за трети път, България беше покорсте-
на от Византия през времето на царуването на Хан Бор-
ис I. Този път обаче Константинопола не се гръжи тол-
кова за християнското спасение на България, но че я заби-
ваде политически. Страната загържава със съмнителни
зръдики погребе, пренуждаващи наследничето че са по-
свещава личурените до се изпъвдя на гръцки етик. Вър-
ховият рат на България, който беше запазен допотошава,
също и държавният глава, се пренесли до този на Васаден
княз или херцос и се постави на стълбите чиyo с тези на
политически неизначителни и кратко стапеткубани въл-
дептели във Великомурадия и Блатна. В процесията на
помчалко от съна гордина убеснаващите се нации и
макроптичария от страна на византийското духовенство
по принуждение на Хан Борис I да се откаже от Констан-
тинопол и да установи Вързъка с Рим. Йерусалимски духовници
заклестват и заподплатят византинийците, но както Патриар-
хът преди, така и Папата сега отказва да въведе във кър-

Вата български език и откъвърли правото на съверени духодни праща да се усътвоят в страната. Междувременно Византия се опитва по всичакъв начин да възстанови загубата си – България, воюва с Рим и през 869/70 г. свиква Светия Синод в Константинопол. Тук църковно-то разногласие се разрешава в полза на Византийския патриарх. За втори път гръцки език и константинополски духовници се настаниват в България, този път без конкурент, заплашвайки да претенцият държавата и нацијата под прикритието на религията. Намирайки небъзможно от неговата страна да наложи български език, въпреки че беше вече разрешен от Константинопол през 515 г. и в близкото положение във Връзка с каноническият латински и гръцки езици, Цар Борис I избрал по-малкото зло.

През 893 г. той въвежда славянски език, признат през 863 година и от светите църкви в Рим и Константинопол за църковно служебен език във Великомурадия. Въпреки че славянският език беше малко познат тогава в България, и то предимно от недостатъчно образованото и числено ограничено малцинство, неговото единствено представимство бе запазването на българската нация от претопяване. Това е истината за славянизацията на България. Тя е изключително езикова, а не етническа или расова, в никой случай съществена. Точно обратното, беше наложена със закон от чисто политическа необходимост. Българската нация остана непоколебимо вярна на нейната политико-етническа същност. Да се поддържа противното би значело нелепост, както да се твърди, че американските негри и индианци, усвоявайки английски език, също са се променили етнически и расово в англо-саксонци!

Втората стъпка за възстановяването на погазения съверенитет на България беше предприета от Симеон I, син на Борис I. В 913 г. той принуждава с военна сила константинополския Патриарх да го короняса като българ-

ки Император – Цар. С връщането си в България той също усътвоява българска патриаршия наразвено с възстановения върховен ранг.

Ако не ищо друго, само тези две събития сами по себе си са повече убедителни за читателя да разбере, че България осъществява в действителност основните стремежи на европейската Реформация цели шест столетия преди Ян Hus и Мартин Лютер.

Това, което беше постигнато в България през девети век, оказа влияние възгавашния източноевропейски свят. Установявайки се като нова и свободно мислеща среда за евангелизация, българските апостоли разпространиха християнството между Балтийско и Атическо море. Азбуката, създадена от Кирил и Методий, сложна и трудна за писане, беше заменена от Климент Охридски около 840-916 година. Той е работил в България по това време с нюба, опростена азбука, водеща началото си от усътвования гръцки език и беше обичоприета – от тогда и до днес в употреба. Славянският език, въведен в България през 893 година и употребяван във Велика Моравия до 886 година, беше в действителност набързо направена смесица от славянските диалекти в Салоника и Моравия. Тази смесица претърпя преработка, съответсътвавща за българската земя, вкорени се, обогати се и се пребърна в действителен устен и литературен инструмент. Огромната и впечатляваща литература, написана с нюбата, опростена и чеплива азбука, родена в България, беше търсена и доброволно възприета от южнопокръстените (от българския патриарх) сърби, руснаци, власи (които след хиляда години ще се нарекат румънци). Разпространя се чак до Литва и новия българославянски стана също и църковен език на споменатите народи.

Българският народ, етнически, културно и расово чужд на славяните, не само стана основател на евангелизацията на почти половината Европа, но също парадоксално, стана основател на църковен и културен модел, който

ку Император – Цар. С връщането си в България той също усътвоява българска патриаршия наразвено с възстановения върховен ранг.

Ако не ищо друго, само тези две събития сами по себе си са повече убедителни за читателя да разбере, че България осъществява в действителност основните стремежи на европейската Реформация цели шест столетия преди Ян Hus и Мартин Лютер.

Това, което беше постигнато в България през девети век, оказа влияние възгавашния източноевропейски свят. Установявайки се като нова и свободно мислеща среда за евангелизация, българските апостоли разпространиха християнството между Балтийско и Атическо море. Азбуката, създадена от Кирил и Методий, сложна и трудна за писане, беше заменена от Климент Охридски около 840-916 година. Той е работил в България по това време с нюба, опростена азбука, водеща началото си от усътвования гръцки език и беше обичоприета – от тогава и до днес в употреба. Славянският език, въведен в България през 893 година и употребяван във Велика Моравия до 886 година, беше в действителност набързо направена смесица от славянските диалекти в Салоника и Моравия. Тази смесица претърпя преработка, съответсътвавща за българската земя, вкорени се, обогати се и се пребърна в действителен устен и литературен инструмент. Огромната и впечатляваща литература, написана с нюбата, опростена и чеплива азбука, родена в България, беше търсена и доброволно възприета от южнопокръстените (от българския патриарх) сърби, руснаци, власи (които след хиляда години ще се нарекат румънци). Разпространя се чак до Литва и новия българославянски стана също и църковен език на споменатите народи.

Българският народ, етнически, културно и расово чужд на славяните, не само стана основател на евангелизацията на почти половината Европа, но също парадоксално, стана основател на църковен и културен модел, който

беше непоколебимо следван 500 години от източното и южноизточното православие – славяните.

Българският народ беше разделен – първо, от Византийското християнство и, второ, от нововъвеждения език.

В периода след коронясването на Цар Симеон I и усъвършенстването на българска Патриаршия България беше нападната от нейните бъдещи божии покровители, готови да изничат – руснаките, срочници на прафославия Византия. България беше окончателно победена от Византия и пописната в продължение на почти две столетия. Междувременно България загуби политическа и църковна независимост, но устия на етническо и духовно претопяване от Константинопол.

През 1186 година България Върстата и си Възвъръща свободата, но сега трябва да се бори не само срещу прафославна Византия, но също срещу папските кръстоносци, които превзема Константинопол. След дълги посрещачества между римските и византийските духовници Възстановяващето на старата българска патриаршия става в 1235 година с помощта на Йерусалимската, Александрийската и Антиохийската Патриаршия. Борбата за признание на духовната независимост в България засилва опитите на успех на сръбската полуавтономна Архиепископия (около 1219 година) и на Влахия (бъдеща Румъния) в 1359 година. Руската църква продължава да се ръководи само от Владика, но от 1448 година тя се назначава от московския Велик принц, независимо с одобрение или неодобрение на константинополския Патриарх.

Българската Патриаршия, възстановена в 1235 година със седалище в Търново, продължава съществуването си до 1394 година, когато турското нашествие настъпи в Източна Европа.

След превземането на Византия през 1453 година съвместно по-южностият закон на султана срещу религията по това време назначава константинополската Пат-

риаршия да се грижи за християните и също да ги държи в подчинение на турската империя.

Едно кратко резюме на почти пет века турско-мюсюлманско иго в България свидетелства за по-малко унищожително в сравнение с асимилиращата политика на Византийския Патриарх от Константинопол, насочена към погърчване на българския народ.

Това положение става до такава крайност през XIX век, че България предупреждата съвично турско-българска управляваща формула, подчинена на мюсюлманския султан, вместо да продължава религиозна зависимост от константинополската Патриаршия.

С такива настъпения на несъвместимост България заплашва не само католическите надежди, дамиращи от 866 година за църковно надムощие над България, но обаждава много повече опасната руска политика на систематично търсещи причини за териториални прибавки, водещи до Средиземно море.

Събитията назряват. В 1860 година част от България отхвърля Патриарха и признава Папата, а друга част обявява автономия. Положението без съмнение смущава плановете на Русия, които не е в състояние да осигури религиозна независимост на българите, въпреки всичко ги осъждая и набляга за помирение с гръцката Патриаршия. Кризата се зачълбочава още повече, когато през 1867 година българите в революционен дух поднасят нота до Султана с предложение той да осигури тяхната политическа и духовна независимост с приемането на титлата „Император на османите и Цар на българите“.

Бавно, но задележително Турция започва да осъзнава положението и в 1870 година Султаният обявява българската църква за независима под името Екзархат.

Четириесетгодишната българска борба се увенчава с успех, сега обещава да извърши и политическа свобода, но застрашаващи че захвърли и окончателно да разрушат руското завладяване на Балканите. В 1877 година Русия

побърза да започне война с Турция. В нейните военни декларационни разговори и съчувствени фрази за „защита“ на християните на Балканите името на българите не беше щастливо споменато. Войната се пропочва и Русия почти я загубва поради неяната неподготвеност. Накрая все пак я печели и преди да успее да „освободи“ България, не загубва време да раздава територии – не нейни, а български – на Сърбия и Румъния. Това е истината за българското „Освобождение“ през 1878 година и тези са териториалните параграфи от известния Сан-Стефански договор, възхваляван в днесни дни от нациите и от незримотинг за осъществяването на техния възображдаем „Български териториален образец“!...

Втората световна война следваше да възстанови свободата на Полша, Чехословакия и четирите Балтиски юрдаки, но прибави към гореспоменатите и още седем страни към открито атеистическия Съветски съюз. Следва унисъдъжаване на църквата чрез насилие, което е само повърхностно познато. Това, което последва, е почти неизвестожно да се опише и далеч надминава всичко за преследванията на християните от езически Рим и често забравените преследвания от Папи и Патриарси на „езичници и еретици“. Разглеждайки догматично и исторически вярата на християните в България,нейните възможни постижения, поне от 865 година, са фактически много по-близко до иделя на Реформацията, отколкото до изтряването на нациите, пръвично в Константинопол и Рим.

Между другото, каквото е казано досега, няма да бъде чисто точно, нито окончателно, ако не споменем, че първата никога организирана съпротива срещу световния империализъм на тези две официални църкви във пъти се предприема от самата сържава България и от отделно то народно движение, известно под името „Богомилско движение“ в началото на IX век и познато на Запад като

Камарси или Албигойци. И нека да не бъде забравено, че целите три столетия преди Ян Хус първата жертва на Евангелизацията беше българинът Василий, водач на българското Богомилско движение, предателски щокран във Византия, измъчван и публично изгорен на хиподрума в Константинопол.

Появяването на протестантизма в България

В 1840 година Бенджамин Баркер, представител на Британското и чуждестранното Библейско дружество, направи обиколка из България, която по това време беше още под турско робство. Той откри, че е идеално място за евангелско мисионерство. Кратко време след това американският комитет, в който няколко деноминации сътрудничеха, включително и методистите, установиха техните първи мисионерски пунктове. По това време български превод на Новия Завет се появява в Смирна (Измир), Турция.

Методистите проповядват в северната част на страната. Главни лица между тях бяха Кирил Хамлин и Альберт Лонг. Като издател на първата българска евангелска Библия (1871 г.) (на говорим български за това време) Лонг изиграва голяма роля в разпространението на протестантизма в България.

Мисионерите от американския комитет с канцеларии в Константинопол имаха три мисионерски пункта в 1860 година: Адрианопол (Одрин) с пастор Морс, Стара Загора с Бингтон и Пловдив с Маршал и Джеймс Ф. Кларк. Първите заселници между тях бяха Елиас Ригс, Теодор А. Бингстон, Жорж Вашбърн, Джеймс Ф. Кларк, Георг Кларк и Джон Хенри Хауз. Ригс, презвитерианец, намираш се в Смирна от 1839 г., работи като мисионер в България 69 години. Големият стремеж в неговия живот беше издаването на Библията, спомената по-горе. Същата

бива напечатана през 1871 година в мисионерската печатница в Цариград е одобрено на Британското и чуждестранно библейско дружество, с общо 1060 сподвици. Риге и Лоне успяха да спечелят сътрудничеството за превода на Библията на Петко Р. Славейков, фуходен водач на спротивата срещу турското робство и банса на модерната българска литература.

Кларк работи повече от половин век за българската мисия и Хауз основа селскостопанско училище в Соудун, с което подпомагна за модернизирането на стопанството.

Вашърни беше цректор на Роберт колеж 33 години. Това евангелско училище изиграва важна роля за духовното, политическо и социално обновление на България. За него-вата всеотдайност Вашърни получи почетната титла „Баня на България“. Цар Фердинанд хваление този колеж и го наричаше „огнище на български чуржавици“. Министър-председателите Стошов и Гошев, кметове, професори и щипловчани излизаха от редиците на учитомиратащите се.

През 1875 година беше основано българското Евангелско Дружество. Голяма част от мисионерската работата премина в ръцете на българи. Това допринася за отварянето на много нови евангелски общества. В 1883 г. съществуваха вече чадаресет евангелски училища, включително чадаресет български училища в Самоков, със повече от хиляда ученици.

След освобождението на България от турско робство през месец февруари 1879 година бива събикано Вешчкото народно събрание в гр. Търново, което изработва първата по рода си демократична конституция на Балканския полуостров – ТЪРНОВСКАТА КОНСТИТУЦИЯ, която гарантира свобода на вероизповеданията. Два месеца по-късно Великото народно събрание пропъзглазява германски принц Александър фон Баденберг, с аустерранско военноизпълнение, за чадарен гази – княз на България

(1870 – 1886 г.). С думи и дела той подкрепяше свободното развитие на прометстянитизма в България, а така също и образуването на евангелско-лютеранско общество и изграждане на църквата в София на булевард „Дондуков“. Нейния първи проповедник бе пастор Адолф Кох. Тримата германски мисионери Лехман, Онкен и Ромман-шер образуваха в 1880 година първите баптистки общности в София и Казанлък. През 1890 г. в България се появиха адвентистите. Около 1900 г. съществуваха вече 16 евангелски общества с повече от хиляда души членове и около три хиляди последователи.

Републиката на прометянитите

Цар Фердинанд и неговата съпруга Елеонора, също евангелска лютеранка, изразиха признателността си към прометяните за техните добродетели отново и покръпвателни дела по време на Балканските войни 1912/13 година. От шестчленния комитет, изпратен от Царя до Англия за помощ, четириима бяха прометянци. С голямата и енергична подкрепа на царница Елеонора мисионерските училища в Самоков бяха официално признати от държавата в 1915 г. Министърът на просветата Иван Славейков обяви пред Парламента в 1913 г.: „Нашите православни свещеници би трябвало да покажат същите амбиции като прометянските служители. Нищо не пречи на нашите свещеници да участват във всекидневния живот на нашия народ по същия начин, по който прометяните служители го правят.“

В 1914 г. някои от нашите общественици направиха опит да обявят прометянитизма за национална религия вместо гръцкото православие. Евангелските Богачи отхърлаха този план: „Ние се надяваме, че това няма да се случи и че мисионерите ще бъдат в състояние да убедят българските чуржавици, че религията е въпрос на лична,

сърдечна вяра и отношение към Иисуса Христос, а не е нещо, което може да се наложи със закон или да се гласува от Парламента.“

Чрез допира с българи от различна вяра проместантите бяха ръководени от общоцърковен дух. Библията, публикувана от Светия Синод на православната църква, беше също полуляризирана от евангелски търговци. Мюсюлмани, православни свещеници и проместантски участващи пакети с хранителни продукти на тези, които изброяха жертвите от Балканските войни.

Двама американски мисионери – Хаскел и Маркъм, убедително оказаха влияние между евангелското движение в България чрез техните социални, новаторски убеждения и методи. В 1929 г. Хаскел основа селскостопанско училище в Пордим, което беше наградено от Цар Борис III по случай 10 години, вярно посветени на новаторски трущ. М. Маркъм, син на пастор от Канзас, подпомага евангелската мисия в България да бъде чувствителна към социалните въпроси. Той беше първият, който приложи билейски факти в отговор на горещите въпроси на модерното индустриско общество с неговата увеличаваша се работническа класа. По този начин той дълбоко набледи в революционните марксистки среди. Когато той открио избра страната на работниците, презивка враждебно настроение в ясното крило на правителството и бе принуден да напусне страната. Но неговото сърце остана в България. Той написа книги и статии за България и се завърна в София през 1944 г. като американски чипломат, предлагащи услугите си за реставриране на църковния живот. Отново беше принуден да напусне страната, този път изпъден от комунистите. Маркъм не можа да мълчи. Той написа острои статии в „Christian Science Monitor“, описвайки преследванията, разобличавайки фалшифицирано устройствия от комунистите пастори и свещеници, 1949 г. срещу проместантските пастори и свещеници,

негови предишни колеги. Това дълбоко емоционално, но безпомощно участие допринесе за неговата смърт. Неговото българско сърце не можа да понесе неправдата и скрама.

Евангелска работа от 1918 до 1944 г.

През периода между световни войни чуждестранните мисионери предадоха техния евангелски опит и работата на българските последователи и сътрудници. След 1918 г. петдесетното движение дойде и в България. В първия процес срещу евангелските пастори пет от 15-те обвинени бяха петдесетници. Техният председател, пастор Георги Чернев, беше осъден до живот. Обществата на Евангелските Християни, които аз основах, бяха ръководени също само от българи. През 1935 година президентът на Евангелските Християни в Русия Проханов помолба дойде в България и ни помага да основем нашия съюз на Евангелските Християни. Същевременно мой ръкоположи за пастор на пловдивската ни църква Иван Д. Извев, за пастор-организатор и евангелист на софийската ни църква мен лично. Тези наши църкви се обединиха с баптистите в 1941 година под наименование Евангелски Християни и Баптисти.

Официалният седмичен вестник „Зорница“, орган на българското евангелско дружество, беше гласът на всички наши евангелски деноминации. Между другите евангелски публикации бяха: „Evangelist“ – на баптистите, „Светилник“ – на методистите, „Духовно Слово“ – на свободните братя, „Духовна Ойнова“ и „Реформатор“ – издавани от известния български евангелист Павел Мишков, „Слово и дело“ – на Евангелските Християни и пр.

Протестантите имаха дълбоки корени в българското общество. Техните училища се посещаваха повече от

непротестанти, понеже обучението беше на по-високо ниво. До 1944 г. имахме около 75 хиляди членове и гвоздно повече съмисленици. Над 350 църкви и общество с около 150 проповедници и пастори. Голяма част от тях бяха получили богословското си образование в Швейцария, Англия, Германия и Съединените щати.

До края на Втората световна война източноправославната църква беше официално чуржавна и болшинството от българското население минаваше за православно вероизповедание. Протестантите и римокатолическата църква бяха и са още разпръснати общество.

Георги Димитров – гонител на християните

През пролетта на 1902 година известният американски пастор Ф. Е. Кларке чуваща сесия от лекции в американскио училище в Самоков. Дискусии съвместно и отговори следваха след всяка лекция. Кларке беше организирал християнско маладежко движение в САЩ в 1881 г., което беше много популярно.

„Отдавна не съм прекарвал такава благословена реалиозна съживителна атмосфера, както тази в Самоков“, каза той по-късно. Между вубликата се намираше също и 9 бафесетгошинят словослагател, работещ в печатницата на мисията в Самоков, прием на работа заради мафи му, която беше членка на евангелската конгрегациска църква в София. На всеки напразни впечатление как той с провокиращи въпроси се опитваше да промени българската дискусия в разговор за атеизъм и марксизъм. Името му беше Георги Димитров.

Този същият малъг човек влезе в историята на международния комунистъм като „героят от лайпцигския процес“ и чуктаторът на България. Кларке дискутираше с този, който 50 години по-късно юлаше попове, църковни

служители и пастори в съдебните зали, измъчващие ги, убиващите ги и ги осъждаше на смърт.

През 1945 г. марксистът, който в 1902 г. изкарващ прехраната си за живот при проместантизма, започна преследване, настинаващо по жестокост това в Съветския съюз.

В 1945 година Сталин назначи Димитров за водач на българските комунисти – БКП. Червената армия и Берия, всесъвестната тайна служба, павирана пътя и наложиха малцинството от комунисти начело на правителството. Демократичните партии и техните водачи (Петков – на земеделския съюз, бе екзекутиран, Пастухов – председател на социалистите, бе убит) бяха преследвани, преследвани и мълчали.

Подчиненето на Димитров на Сталин и неговия кръватъв режим беше коленопреклонно. Това може да шокира тези, които си спомнят как през времето на процеса на Ван дер Любे в Лайпциг Димитров бръзлянтио помърка Гьоринг и Гьобелс като лъжици. Но още по-шокиращо за тях ще бъде да знаят за неговите чуждствни престъпления срещу човечеството, за които този „герой от Лайпциг“ е отговорен. Престъпления, извършени през три и половина годинния период, в който той беше министър-председател и партиен водач в България.

Това ѝ трябвало да се знае от всички тези, от Хенри Барбуза до Стефан Цвайг, който в итога на икономически хуманитаризъм работеха за неговото освобождение през 1933 г.

Комунистическо преследване на християни започна на 9 септември 1944 г. Комунистическо малцинство успя да зараби властта с помощта на Червената армия. Това малцинството избра превратаджията от 1934 г. Кимон Георгиев за министър-председател на Коалиционното правителство. Двама от комунистите в това правителство –

вънрешен министър, и Христо Нейчев – министър на правосъдието.

Съдекрати и пропагандисти членове на евангелската църква са измъчвани и наредби кръвоожданията комунистически диктатори, лакеи на московската диктатура, започнаха да преследват, тероризират и унищожат българската интелигенция.

Християнските църкви и техните служители бяха обявени за враг номер едно на социализма.

Десетки хиляди граждани, между които членове от бившите кабинети, народни представители, професори, адвокати, офицери, журналисти, лекари, свещеници, евангелски пастори и селяни-земеделци биваха екзекутирани без водене на процес или изчезваха безследно по затвори и лагери.

Принцът-регент Кирил заедно със стотици чордаки и служители и секретари на Царя бяха застреляни в тила след кратък процес, воден от така наречения „Народен съд“.

Официално между септември 1944 и 1945 година бяха издадени 2850 смъртни присъди. По неофициални сведения се предполага, че числото на екзекутирани е около 250 хиляди.

По същото време с това преследване на политическо рабище, което се счита за най-кървавото в източна Европа, се провеждаше и преследването на християните.

Неизвестни лица извлякоха насила калугера Флавиан Манкин, католически свещник в село Дуванли, от неговия енорийски дом и го убиха зверски. На православни свещеници оскубаха брадите. С купи от сено и слама озраждаха селски църкви и ги изгаряха.

Понякога се случваше, както в Марашки Тръстеник, да конят да бъде вързан и заключен в църквата и да бъде жив изгорен. Около 15 души свещеници бяха осъдени на смърт от „Народния съд“. Методисткият пастор от Варна Сибрев беше изпратен в концентрационен лагер, защото по време на Втората световна война е потреб

вал германски воиници, членове на евангелската лютеранска църква.

Такова беше сълпото отмъщение, с което този безбожен режим гонеше и преследваше реализмии хора. Само физическото елиминиране на водачите, свещениците и пасторите не задобили техния фанатизъм и вълчи нрав.

Църковните съради също трябваше да изчезнат. Методистката църква в моето родно място Горна Митрополия беше напълно сървнена със земята. Православната семинария за свещеници в София беше пребърната в комунистически Дворец на пионерите. А гарнизонната църква на бившата Академия за офицери в София на булевард „Евлоги Георгиев“ беше пребърната в конюшница.

Евангелското лютеранско общество, образувано през 1879 година, беше почти унищожено, пастор Хеберле напусна града, преди Червената армия да бе окупирала България и превзела властта. Двамата членове от Съвета на обществото, г-р Отто и г-н Доркен, бяха впоследствие убити.

Другата евангелска лютеранска църква на булевард „Дондуков“, изградена от принц Александър фон Батенберг, бе заключена и впоследствие опустошена.

Священство на Екзарх Стефан

След това спонтанно отмъщението, както го наричаха комунистите, започна систематично унищожение на църковните общества. Целта беше да се пречупи гръбнакът на моралното и организационно ръководство на православната църква и петната хилядогодишна традиция. Бяха необходими три години на комунистическия терористички режим, за да разклами, деморализира и поквари всичко това, което се считаше свято. На 3 януари 1945 г. православната църква, предчувствуващи бъдещето, си

свика в столицата най-високото управляващо тяло – СВ. Синод, и избра Стефан за екзарх на България. Канцеларијата на екзарха беше създадена, когато бе направено споразумение, че българската църква ще се развива като независима провинция в рамките на гръцкоправославната църква, чийто патриархат се намираше в Цариград. Тази канцелария не работеше от 1915 до 1945 година. Стефан беше известен като смел и тактичен човек, даже и в най-трудни положения. След 11-рвата световна война като викар на СВ. Синоод той успя да предотврати окончателното отцепление на църквата от чърквата.

На 16 април 1925 г., служейки пред олтара на катедралата „Св. Неделя“ в София, Стефан стана очевидец на масовото избиране на много хора, което бомба ѝ е захиснила, поставена от комунистите, експлодира, убиващи сто и петдесет души и параняващи петдесет и други.

Когато през Втората световна война българските евреи бяха заплашени от националсоциалистите да бъдат напълно унищожени, той ги защищи с публично изказване: „Бог е решил съдбата на евреите и хората имат право да ги измъчват и преследват“, каза той. Г. Абаджиев ражда в София се укриващ в собствената къща на Стефан.

Но смелост и тактичност, да не сломенаваме за автопретет на поста и канцеларията, не можа да възпрепятства от апештичната арогантност и безкрупулност.

В 1948 г. комунистичкият директор на официалната чърквена служба „Отдел религии“, Димитър Илиев дава ултиматум: „Църквата трябва да се подчини на църковната апештична идеология.“

По предложение на Стефан СВ. Синоод разгира, че този ултиматум „не беше изпратен, и не е в сила“.

Сега комунистическите власти изпаднаха в ярост. Всички техни тайни оръжия на тероризъм бяха употребени да попискат членовете на СВ. Синоод. Съществувава-

щата печатница, крепост на православните, бе забранена.

Три години след като беше избран за Екзарх с мюнхенският Стефан бе насиливо принуден да си подаде оставката и беше изпратен на заточение в един манастир, където почина.

Капитулация на православната църква

През 1949 г. смущението на православните бе вълна си-ла. Свалинето на екзарх Стефан и разкалането на СВ. Синоод биха само въпрос на време. На специална сесия на 12 октомври 1948 г. СВ. Синоод прие всички закони, издадени от комунистическото правителство. По този начин православната църква се отказа от призыва на Христос да приложи християнските принципи в общество. Тя се смижи до положението на секта. Със свалянето на Стефан и предателството на СВ. Синоод стената, зад която и други християнски групи имаха убежище, бе разрушена. Религиозното положение в България бе в същото опустошено състояние, както това в Съветския съюз, Албания и Румъния.

Водачите на православната църква от 1948 г. показваха по-малка християнска упоритост и търпост, отколкото тези на католическата църква в Полша.

На 1 януари 1949 г. в обширна статия на в. „Свободна България“, написана от директора на култа по религиозни въпроси Илайсъ, обявя, че СВ. Синоод по собствена инициатива се отказва от всянакъв опит да възле че на малежката. От сега наматък църквата е готова „да пребежда християнството на базата на сериозно предано и върно сътрудничество с чърквата“. Размерът на това предано сътрудничество става ясен няколко седмици по-късно. В набечернето на процеса срещу 15-те евангелски пастори, някои членове от Синоода официално се присъ-

дниха към правителството в нападенията срещу техни-
те почиствати братя в Христоса.

Когато цивилизованият съят по-късно пропестира
срещу нечовешките присъди, Синодът изпрати телегра-
ма до генералния секретар на Обединените нации по то-
ва време, Тризве Ли, като го уврежава, че религиозните
убеждения се уважават и че никой не е преследван или
възпрепятстван да изпълнява църковни служби. Когато
римският Папа заплаши, че ще отърви от църквата пе-
зидания на християните в комунистическите страни,
съветският архимандрит Стефан му отговори кратко:
„В нашия огромен Съветски съюз и във всички други
страни, където народът управлява, религиозната свобо-
дя е гарантирана със закон.“

Толкова срамно беше държането на повечето от Водо-
чите на българската православна църква, че швейцарски-
ят Вестник „Ное и бордлер Цайтуне“ от 24 февруари 1949
г. не можа да се събржи да не направи сравнение с тъвър-
достта на отговорни служители от държавите страни в
източния блок и България: „В София няма прелати (ку-
ховници), които ща се пропиляват на комунистическа ре-
жим. Има само робски православни попове.“

Възстановяване на Патриаршията

През май 1953 г. Кирил от пловдивската митрополия бе
избран за Патриарх – първият български Патриарх след
свалището на Патриарх Евтимий в 1393 г. от турците.
С този избор българското православие получи вожд, кой-
то ще се очакваше да се превърне в комунисти-
ческата власт с решителност и тъвърдост. Това не му бе
възможно. Той имаше слабо място в миналото си и кому-
нистите го изнукаха до неговата смърт. Остана анти-
комунистическа статия, написана от Кирил, който то-

гава бе митрополит пловдивски, се появя в списание „България“ от 1942 г., публикувано в Берлин от есесовс-
кия ротен командир фон Масов. Той припомняше на чи-
тателите за „съветската комунистическа прилива въл-
на, която ужасно унищожи страната след Световната
война“. Той хвалеше православните свещеници, които
„незабавно и тъвърдо започнаха борбата срещу комуниз-
ма“ и чрез това станаха „мишена на комунистическата
клеветническа акция“. „Противоречиозна и противбо-
цирковна пропаганда“, писа Кирил през 1942 година, „не
остава съмнение за убеждението на църквата, в случай
че комунистите успеят“.

През 1944 година това предупреждение стана истори-
ческа реалност. И в 1958 година с благословията на кому-
нистическия режим този съдият беше избран за Патри-
арх.

Неговите антикомунистически статии в журнала на
фон Масов биха били юсташки за неговата екзекуция.
Но бившият „антикомунист“ вместо това стана Пат-
риарх. Той нямаше нищо останало да каже за себе си. Той
беше безсилен даже когато комунистически младежи чес-
то шурмуваха камаралата „Александър Невски“ смуца-
вайки литеурацията. Кирил беше принуден да играе до своя-
та съмърт жалката роля на циркаджийско конче на дик-
таторите.

Преди съмъртта си той отпраща ѹве свещенически пис-
ма до православните свещеници да означават в цър-
ките си євдесетгодишнината от „социалистическа
революция“ в България. Та нали заповеда комунистическа
та юкптура го беше направила Патриарх.

Общопърковие – призна фраза

Кириловите вселенски възможности имаха само приблизно от-
ражение. В сравнение с други реализации общество няма-

ше чито една градцвяка акция, започнатата от него. Представителите от Световния съвет на църквите следващо знаят истината, че в България не съществуващо общинско движение.

Комунистическият режим нямащежелание за токофа, а и православната църква не направи от само себе си нико крачка в това направление.

Кириловото становище не бе достатъчно сълно да убеди даже професорите от „Теологический факультет“ и „Теологическата академия“ да спрат техните нападки спрещу противостоящите. Неговото управление в никой случай не облечки тежкото положение на християните в България. Напротив, през неговото уважесетгодишно ръководство като глава на най-голямата църковно вероизповедание комунистическият контрол върху Св. Синод стана окончателен.

Православната църква можеше да се представя публично само когато нейните планове изцяло съвпадаха с тези на комунистическата ѝ държава. Ако нейните духовни интереси взимаха надмоющие, комунистическата ѝ държава реагираше точно и безмилостно. Това подчленение отиваше толкова далече, че чужди посетители, които посещаваха да се срещнат с Патриарха, се изпращаха до секретари на отдела за църковните въпроси. Тук се решаваше въз основа на искането и на надеждността на посетителя да ли ще бъде разрешена, или не аудиенция с Патриарха.

Нито Венчър Кирял не проговори против крешищите неправди, които вървашите претърпяхаха всекидневно поради тяхното желание да останат верни на Иисуса Христа и неговата църква. От личното му познанство със свещеници мога да кажа колко сълно те страдаха в душите си заради патриарховото становище и решенията на Св. Синод.

Писмото на Солженицин от 1972 г. за Великите пости

В писмото историческо писмо за Великите пости до Патриарх Илиен в Съветския съюз Солженицин пише:

„Защо пръбва да представя документ, когато искал да кръстя сина си? Въз основата на кой канонически закон Патриархата в Москва и зисква да се представят имената на тези, които се кръщават? Човек може сало да се фути на възраста и убежденията на родителите и приемането на исканятията за регистрация, независимо от всички опасности за преследвания, проблеми в работата и нублично осъмване. Вече седем години, откакто являващите свещеници разкриха доброволната робия и самодържавянето на руската църква. И понеже те казаха истина, получиха най-грубия възможен отговор – бяха изхвърлени от служба.“

И днес все още цялото църковна власт, включително назначаването на попове, свещеници и владаци, е тайно ръководено от ондза за църковните въпроси. Църквата се управлява диктаторски от апендици, представление, на място равно на себе си през близо двеста и половина години. Свещениците не могат да кажат нищо в техните собствени ежории. Да посетят болен или да погребат умирали или траурна специално разрешение. „Свети баща“, не ни давай причина да върваме, че за руските владици зелникът авторитет е по-важен от светия авторитет, че земните отговорности тежат повече от тези пред Бога.“

Солженицин можеше да изпрати неговото писмо за Великите пости и до българския Патриарх. В 1393 г. когато турците превзема Търново, те обезглавиха български цар Иван Шишман. Поради неговия духовен рост Патриарх Евтимий не бе обезглавен. Когато го караха в заточение, той благослови вървашите с думите: „Аз Ви побервам под покровителството на Светата Троица сега и во веки веков.“ Той предвидя неизбежна катастрофа и

знаеше, че българският народ ще оцелее само, ако е верен на християнската вяра.

Оттогава мястото на Патриарх ѝс Вакантно. И по-добре би бил да бе останало вакантно, докато българският народ се увери, че то не е по-важе набожен парадан на цикататорски комунистически режим. В действителност Патриарх ще използва с цел за духовно училожение на цялата нация.

Полицейски акции срещу пропагандите

Министрът на Вътрешните работи Антон Югов опроверга **кръвоожадни погледи и към евангелските пастори**. През пролетта на 1948 г. председателят на комитета по реализиранието на пропаганда, член и изпълнител на нареджданятия на комунистическата диктатура в България Илиев, нареди на членовете от Съвета на евангелските църкви в България да се явят в канцеларията му. Явихме се 12 души. Очакваха ни 3 чуши, които ни се представиха за членове от правителството, без обаче да си кажат имета. Прочетоха ни една декларация за лоялност към Отечествения фронт... В нея се казваше, че всеки един от нас доброволно приема да бъде сътрудник на Държавна сигурност и че трябва да представим всички свои пропаганди предварително в ДС за одобрение. Никой не подпира декларацията, след което последва разговор в прължение на три часа. Тримата „членове на правителството“ в заключение ни заявиха: „Много ще съжалявате всички за това, че не желаете доброволно да сътрудничите с нас = комунистите, за израждане на социалистическа България.“

С това бе даден сигнал за преследване на пропагандите.

Традиционно известното британско и чуждестранно бийлайското дружество бе принудено след стогодишно съ-

ществуване в България да преустанови работата си. Всички списания и периодични издания бяха забранени. Последните дни на редактори на вестник „Зорница“ Нeofит Цаков и Трифон Димитров бяха арестувани и откараны в затвора. На Американското библейско дружество бе забранено да внася Всякакъв вид литература.

Библейското училище в Самоков и девическа гимназия в Ловеч, също и селскостопанските училища и образцови фарми бяха затворени. С това си действие комунистите сложиха край на работата, която беше багато благословена от Бога.

Въпреки че Конституцията (на която) гарантираше религиозна свобода, комунистическата диктатура от Москва и София нареди на своите лакеи от ДС да арестуват и обвинят всички свидетелски пастори в шпионаж, изменничество и предателство в полза на Англия и САЩ.

Насилството и последвалите арести не останаха тайна зад Желязнатата завеса. Световният съвет на църквите със седалище в Женева – Швейцария, публичува официално комюнике и го предаде в международната преса на 11 февруари 1949 г. Съдържанието на текста е следното:

„В много спирни в Европа и Азия правителствата претендират, че дават свобода на убежденията и вярата. В действителност тези свободи се отричат. Правото на църквата да провежда божiestvo Слово е отнето. Младежките християнски дружества са забранени. Числото на църковните служители и вярващите, които се арестуват и изпращат по заповедите, се увеличава непрекъснато. В никакък иеста църквата и нейната дейност са застрашени съвършено унищожение. В тези лекки ние виждаме внимателно залисен опит за подриване авторитета и значението на църквата и прилождаването и на се отменяне на публичния живот или да станат инструменти в ръцете на тържавата. Среди всяка явна или неявна пратка, която искайджю лагерски пехлевики ще съдържи, едно силно обществено значение в останалата част на

света може да бъде от голяма полза. Защитата на човеките права и свободи трябва да бъде международна задача.

До каква степен това комюнике от Женева отразяваше правдиво положнietо в България, ю видно няколко дни по-късно. Британският юрджакъв подsekретар за Американските щати Христофор Мейхъв каза в доклад за българските концентрационни лагери: „Тежка и мърсна работа и липсата на храна често причинява смърт.“

Процесът срещу евангелските пастори!

Поредица от арести

На 11 февруари 1949 година представителят на правителствената юрджакъвна преса Тонечинаров заяви, че през месец декември 15 проповеднички служители бяха арестувани и че бъдат съдени за шпионаж и контрабанда. Това бе умилена заблуда пред останалата част от свештата. Властита искаше да създаде впечатление, че само няколко свещници бяха необходими на предварителното разследване и че 15-те пастори веднага направиха самопризнатие. Необходимостта за водене на процес бе очевидна.

Истината обаче беше друга. През пролетта на 1948 г. пастор Георги Чернев, председател на петдесетното овъждане в България, бе пръвата жертва. Той бе приел християнската вяра чрез свидетелството на добре известния български евангелист и пастор Павел Мишков и бе пастор на петдесетната църква в София за последните 20 години. През май той бе неочаквано арестуван на улицата. Когато жена му разбира, че той е изчезнал, засидно с някои от колегите на съпруга си отиде при пастор Запков, който беше официален представител на властта като председател на Съвета на Обединените Евангелски Църкви в България. Запков нападна Всичко, което му беше възможно, във връзка със загадъчното изчезване на Чернев. Той даже рискува да отиде в отседла на Министерството на вътрешните работи, но напразно. Докато неговото семейство и приятели го търсеха, агентите на ДС, назначени от юктаатурата да подгответ съдебния фарс срещу проповедническите църкви, разпитваха Чернев и го измъчваха. За да сломят устойчивостта му, те арестуваха 18-годишния му син Вениамин. Жена му бе

изпратена на заточение в Северна България, град Свищов.

Арестуването на Янко Иванов

Иванов, главен духовен надзирател на методистите в България, беше арестуван на 21 юли 1948 г. Малко по-късно неговият син Николай беше също арестуван. Даже и неговият 65-годишен свекър Александър Георгиев Захариев, пастор от Плевен, беше откаран в София за разпит в ДС. Той получи една година условна присъда и почина скоро след това. Иванов предвидя неговото арестуване, също както и Зяиков. Той виждаше предстоящото преследване на църквата като един ужасен кошмарен сън. Агентите на комунистическата диктатура намериха голям брой от златни венчални халки в юома му. Те бяха подарък от американски методисти за техните братя християни в България. Халките бяха предназначени за тези, които не можеха да си позволят лука за венчални халки.

През време на процеса притежанието на тези венчални халки бе раздържано до размера на „държавно нарушение на валичните закони“.

Иванов получил доживотна присъда и излежа 14 години по затворите. Той почина през декември 1962 година, три дни след излизането си от затвора. Страганието му през тези години го бяха напълно изпощели.

Арестите продължават

Един след друг бяха арестувани пасторите из цялата страна. Те се примамваха от агентите на ДС до полицийските участъци създавани предложи или ги арестуваха на улиците, или ги атакуваха в собствените им домове посрещ нощ. Бяха арестувани Стефан Градинаров, Илия Илиев, Никола Михайлов, който заедно с мен ръководеше

Евангелските Християни и Баптисти на ул. „Осогово“ в София, Симеон Попов и Георги Бъчваров. Беше арестуван и член на Британското и чуждестранно библейско дружество Габрил Цветанов. Държалха го 12 години следствен. Този чистоко образован мъж беше следвал в Англия и бе професор в Софийския университет до 1944 г. Новото правителство очакваше много от него и когато видяха, че той ги разочарова, бяха безмилостни. Въпреки че живяхме в една и съща кооперация, беше невъзможно да се разговаря с него поради непрекъснатия полицейски надзор. Също 80-годишният баща на Цветанов, за когото се говореше, че е бракосъчетал първия брак на Георги Димитров и Любка Ивошевич, беше хърлен в затвора, без да има понятие защо. Те го освободиха след кратко време, вероятно по нареждане отгоре, но той не можа да преживее срама и позора на случулото се и почина късно време след това.

Почти всички пастори в Пловдив и околностите бяха арестувани: Ламбри Мишков, Исак Кешшиян и Симеон Илиев от конгрешаните, Врачев от петдесетниците, Иван Игов и Георги Васев от баптистите. През 1915 година, осемгодишен по това време, пастор Кешшиян по чудо останал жив след турското клане на арменците. На 18 ноември 1948 г. темата на проповедта му била „Служение на Господа“. След църковната служба четиримата души от ДС го чакали пред изхода на църквата да го арестуват. Кратко време преди това един студент по теология, който стана сътрудник на ДС, го беше предупредил: „Престани да проповядваш, ако не искаш да отидеш при другите!“

Арестуването на Ламбri Мишков

В Пловдив пастор Мишков бе духовен водач на най-голямата конгрешанска църква на Балканския полуостров. С

кията, която той написа на 25-годишна възраст („*Философия на Върхата*“), той изпълни като един от най-големите водачи по това време на протестантите в България. При нормални обстоятелства той би бил професор в Теологическия факултет. Вместо работник със подизбавителна заплата от 2 лева на ден, Той показва във всяко отношение, че е Верен внук на българския евангелизатор Павел Мишков, който подобно на Били Грейм стана причина хиляди да приемат чрез масово посещаваните събрания християнската вяра и чрез неговите журнали „Духовна обнова“ и Вестник „Реформатор“. С устройване на конфронтация между комунистически и некомунистически студенти за дискусии по религиозни въпроси Ламбъри Мишков наблюдава върху себе си яростта на димитровския режим. Партията беше алармирала, защото тези според-ческите винаги забъркваха с унижение на мащабите марксисти.

През октомври 1948 г. тези религиозни събрания в църквата на Л. Мишков бяха забранени.

На 5 ноември 1948 година в пет часа сумринта шестима агенти на ДС извлякоха Ламбъри Мишков от кревата му, претърваха къщата му в продължение на часове за оръжие и накрая го арестуваха. Той бе осъден на 15 години затвор и лагер, изживявайки големи страдания, ужаси и мъки.

През октомври 1948 г. тези религиозни събрания в църквата на Л. Мишков бяха забранени.

На 5 ноември 1948 година в пет часа сумринта шестима агенти на ДС извлякоха Ламбъри Мишков от кревата му, претърваха къщата му в продължение на часове за оръжие и накрая го арестуваха. Той бе осъден на 15 години затвор и лагер, изживявайки големи страдания, ужаси и мъки.

Арестуването на Зялков

Арестуването на Зялков беше проблем за ДС. Той бе не само председател на конгресанските църкви в България, но също така и като председател на Съвета на Обединените Евангелски Църкви бе високо „ценен в правителството“. На всичко отворе той бе и много добър проповедник и поради неговото участие в мирните преговори на България в Париж през 1946 година бе международно из-

вестен. Той бе в Париж, за че да се по-голям авторитет и достоверност на българските представители от комунистическото правителство.

Поради масовите убийства, ликвидирането на водачите от опозицията и премахването на конституционните права новият режим в София нямаше респект пред законите ѝ.

При съдебното заседание във възникналата възможност за поканват да отиде с пях за „уреждане на някакви въпроси“. Зялков, който беше в течението и знаеше за вълната от арести в страната между българските настори, отказва, като спори, че е зает много и в момента работи пак юка за отಡах към вътрешното министерство.

„Аз мога да би отговори на Вашите въпроси още тук“, им казва той. Но агентите имали своято наредба. Сега те просто му заповядали да тръгне с тях. Закарали го в сградата на ДС и го затворили в една от килиите в затвора. Избухнал спор във връзка с очилата му, защото Зялков бе крайно късоглед и безпомощен без тях. Той бе само началото на неговото 14-годишно мъченичество: затвори, концептрационни лагери, измъчвания и пр.

Моето арестуване

Късто през ноември на 4 ноември 1948 година агентите на комунистическата агенция „Чукатура“, 6 души в цивилна униформа, въоръжени до зъби с шмайзери и бомби, нахлуха в къщата ми на улица „Батак“ 28, квартал „Хаджи Димитър“ – София. А други десетина души със „своите коли – Чайки“ дежураха на двора около къщата ми. Нахлули вече в къщата ми комунистически агенти започнаха да се разположат. На мен ми бързаха ръцете и ме притиснаха до

степната. Малкото ни шестмесечно дете Румяна, разбуждало се от ругатните и заканиите на агентите, пише се колкото му държеше гласецът, като през това време майка му стоеше в кухията проблемияла и изплашена, без да може да се помърдне. В продължение на няколече от три часа агентите преровиха и разхвърлиха из етажите целият дневен багаж. Спогледаха се и решиха да задигнат вънчния ми апартамент „Лайка“. 16-ти монтиларска камера, също и цялата му кореспонденция. След това началикът на тази разбойническа бандица, Георги Тасев, с насочен към мен пистолет извика: „Казвай къде ти е оръжието! Ние знаем, че имаш скрито оръжие, картечници, шмайзери и бомби за преврата, който се готвехте да направите заедно с опозицията, казбай...!“ „Ето ми оръжието“ – му отговорих, като му посочих мягката Библия на работната ми маса. Тасев ме изруга пак-булгарно и заповядда на бандата си да ме откара Веднаага. (Няколко години по-късно узах че след моето арестуване, Георги Тасев лично с още двама щуши разбили вратата на гарата ми и откарали колата ми за лично ползване.) Вкараха ме в един американски щжал и с насмешка попяхах да ми разказвам при каква Важна личност ще ме запарят в Американската легация.

След чълго разкарване през тази нощ из софийските улици ме стовариха в софийския Централен затвор. Там ме посрещнаха няколко души от бандата на Тасев и сомуручи удари по главата и ритици в гърба ми откараха на третия етаж в килия номер 12. С помощта на конската морза разбрах, че и другите мои колеги са на същия етаж. В килията до мен се падираше водачът на социалдемократите Коста Лучев. След арестуването на Гастухов той стана партиен водач и се проприетопоставяше на комунистите докрай. Ние се познавахме, тъй като аз бях във връзка с Пастухов. През сигналите по стелата научих от Лучев, какво ме очакваше. „Те напълно ще сло-

ват устойчивостта ти, така че ти ще признаеш всичко, каквото ти кажат. Даже да признаеш и неща, които ти не си избръши.“ Тези думи се оказаха жестока истина. Побече от 44 години този разговор през стелата и до днес е жив в паметта ми. Следващия ден Лучев беше преместен. Той получи присъда от 15 години.

В същото от��ление се нахириха и легионери (прибърженици на крайно движение за Бог, Цар и Църква). Те бяха получили смъртна присъда и вече две години чакаха да бъдат екзекутирани. За да направят пристъпчето на смъртта още по-мизерно, понякога охраната пребърташе през нощта клочовете в клоачката, караули ги даваха и мислят, че ще бъдат екзекутирани. Косите им бяха израснали до раменете и съвсем побелели през време на очакването за екзекуция. Те ги бяха юкарали в полууважко състояние. През малките дупки-шипоночки на килиите врати можехме чу да видим, когато ги караха до казнета. Техните ужасно обезобразени тела ни говореха каква участь им очаква.

Когато става въпрос за съчиняването на противника, комунистите не се спират пред възрастта на човека. Трифон Кунев (1880–1954), почти седемдесетгодишен, член от правителството на Земеделския съюз, журналист и поет, известен с неговата поезия (по някога писане и афоризми, например „Ситни дребни като каличесма“), бе в затвора от няколко години, когато го среших през 1949 г. след мята присъда. Кунев бе написал един от пий-сантиимиталните поеми в българската литература между уважение Световни войни. Димитровският реджим безскрупулно остави този възрастен поет и бивш колега, член от правителството да умре в мъртвото на престъпленията заповърнически килии. Също така среших по-късно и осемдесетгодишен старец, който чмаше присъда от три години, защото при един разговор с комунисти се осмели да каже, че с очаквал нещо по-различ-

но от този „комунистически рай“. Той не можа да изцържи и що време този тежък режим и насърто почина.

Предварителното разследване

Комунистичкият режим бе изпратен пред голяма дилета. Религиозни мотиви не можеха да се използват, за да ни изпрайват пред съда и осъдят. Народното мнение във и извън страната щеше да го формулира като религиозно преследване. Затова обвинението трябваше да бъдат от криминален характер като шпионаж, заговор против държавата, контрабанда, тайна бръзка с империалистически цели и пр.

Всякакви методи на изтезания и заплахи биха и злоизважали, за да позволят на правителството да израсе тази дяволска игра с нас и със света.

Използвайки Варварски за ХХ век средство, те приложиха и успях да сломят нациите характери и воля. Под ръководството на престъпника – министър на Вътрешните работи Антон Югов, група от мъчители-сдигачи, водена от Стефан Бозданов, началник от ДС, прегарираха 15-те евангелски пастори за тяхната игра и ужасно инсценирани процес.

Единичните килии, в които ни натукаха, бяха влажни и почи с бъшки и дървеници. След николко дни посрещащо се отвори с пръсък желязната врата на килията. Чух за побегта на ювата в цивилно облекло агенти: „Илизади!“ Едва прекрачил прата на килията, получих страшни удари с гумени палки по главата. Откараха ме в един от коридорите на замъка. Там ме обърнаха с лице към стена на около 70 сантиметра отдалечен и ме заставиха да се опра на стената с юбата си показвалца. Зад мен почнаха да се движат с гумени си палки в ръце юбамата агенти. След десетка дълго време започнах да отпускам ръцете си надолу и да мърдам изморените си крака, като

същевременно заявих, че не мога вече да издръжам в това напрегнато положение. Едва казал тези думи, получих странини удари по главата и ругатни. Независимо от напечението удари и хули, аз си молех да ме отвежат до клоzemата поради моята естествена нужда. В отговор на тази молба агентите-сдигачи започнаха още по-силно да ме бият и с ритинци в гърба ме побахаха на циментовия под, продължавайки да ме ритат, бият и ругаят. Не можах да издръжа и се изходих и уринирах в собствените си дрехи. Явно е, че в едно такова състояние засмърдих. Сдигачите обаче продължиха да ме бият и ругаят. Най-после заповядаха да си ставам. Така, усмъртил се, бях натукаан обратно в килията.

Не съм в състояние да опиша ужаса и трагедията, прекарани в такова положение цели три денонощи, без да ми дават възможност да отпога до клоzemите.

На следващия ден ме обикноваха в болезнини и цели седем денонощици не отвориха вратите и не ми дадоха възможност да отпога до клоzemите. Порти полуумни, лежах в собствената си мръсостия, с подути ръце и крака, не ми остававаше нищо друго, освен да крещя и да викаам да ми се възободят ръцете и ме отвежат до клоzemите.

Ченгетата, слаги на комунистическата диктатура, отвориха килийната врата и с най-мърсни думи ме откараха в клоzemето. Развързаха ми ръцете и заповядаха да съблека усмърделите си юрехи, без да ми позволят да се измия, гол ме откараха обратно в сградуватата килия. След това ми чонесоха замърническо облекло и запоязаха да го облека.

След една „пощивка“ от юва чиши на южбда от 200 грама сух плюсени сал хляб и едно канченце замърсена солена вода на третия ден ме откараха в една голема полуутъмната стая. Там седях 4 души в цивилно облекло. Те ми заявиха, че са следобавели и че са дошли да помогнат в следствието. Погодоха ми пригответено от тях на писмена машина „ситопризание“ за типонах и предателство в под-

за на западните Велики сили. Те щаже ме съвсемаха веднага да ги поднуща това „самопризнание“, за да ми се облекчи положението. Обещала му, че веднага ще бъда пуснат на свободата! Каква гафра!

„Това ще начупом на триадомедията за нашия паспортичен пропуск.

След като не попусах това приготвено от тях „самопризнание“, агентите кръвоожадни комунисти ме откараха с ритинци обратно в сградливата кула. Малко след това се отвориха вратите и други нови двери се вързаха с краката нагоре за железните решетки на малкото кухненско прозорче и със силен трясък затвориха вратите. От всички кули на този аскет трепти еднакъде чуваха страшни стечания, викобе и писъци. Стомнях си, че и аз ѝх започнах да ригая и да викам, кокомо ми глас бъркаеше.

За да заглушам страшния рев и писъците на жертвите си, кръвоожадните комунисти бяха докарали в двора на затвора съсна дизелови мотори и ги биха оставили да бръзнат предържително.

Колко време съм ригал и крещял, не си спомням. Възможно е да съм бил вече в безсъзнание, защото кошато година на себе си, се намирах на пода в кловета, където ме заливаха с леденоостудена вода.

Този род издевателство и садизъм продължи ням денонции. Тук е необходимо да отбележка, че при всяко захвърляне с краката нагоре слушах от инсталации в един от въздушни тавана високоговорител: „аз съм шпион... аз съм изменник и предател...“, докато падна в безсъзнание. След това немедлено мъчение и издевателство ме отвеждаха в изцяло обзаведена камериера на началника на триадомедията, Стефан Богданов. Там стояха главните лакеи на московската цикнатура, министърът на вътрешните работи Антон Юзов, Георги Чанков, Георги Тасев, Васил Гаврилов, Петър Петров и Иванко Апев. Тези господи ми поставиха ужасяващо веднага да

се призная за типонин и предател в полза на западните велики сили. Иначе няма да излезна жив от затвора. Редиците на съдебници, залъгани в кулита му и го научи как предател, и въпреки това имаше нареджение да ме арестуват и подложат на издевателство и садизъм.

Антон Юзов стана от стола си, изруга ме най-български и ми забрани да говоря. Обърна се към Богданов и му заповядва: „Незабавно го отведи в кулита му и го научи как да се държи пред министъра на вътрешните работи.“ Жестокостите продължиха с още по-голям садизъм и издевателство. В следващата нощ се отвори тежката врата и съдистите от Държавна сигурност заповядаха: „Извий!“ Едва ли прекрачих прегата на кулита, сдистанте ме нападнаха и почнаха да ми напасят тежки удари по главата. Напукаха ме в една зоалма стая, където на разстояние около 35-40 сантиметра от стената бяха поставени грамадни тежки маси, на които имаше дълги пълни дървени лемви. Бълсната ме между стената и масите. Поставиха ми ръцете под лемвите, и силио притиснаха лемвите върху ръцете ми и ги забързаха. От силни болки започнах да рева и да викам. За да не заспават ча мълвика, насочиха среду мен сумен маркуч и пуснаха сълна струена от друга вода. Малко след това влязоха още няколко сдисти, приближиха се до пръстите ми и започнаха да забиват в живеща под кожите ми дълзи, тънки струенци изливи. След кратко ридане и викове припаднах в безсъзнание. Съвестиха ме със стущена вода и ме откараха в кловета. Този вид издевателство и садизъм бе проведен три пъти нац мен, като третия път Богданов лично забиваше изглите.

Няколко дни след тези мъчения пак бях откаран в канцеларията на Богданов. Там имаше прима щуци „следователи“, както ми каза Богданов, като същевременно ме предупреди, че ще добдат и „възгори“ от съда, за да се запърши следствието ми. Също ме предупреди, че е крайно

Време ща почуши самопризнанието за шпионаж и предателство... Още незавършил предупрежденията си, аз почнах най-енергично да промествам срещу арските издевателства и сагизъм, провеждани над мен. С пистолет в ръка, насочен спряму мен, Бозданов ми забрани да говоря повече и заяви, че ако и преди днешните от съда си позволя да проповестим, то той ще нареди да бъде „възигран“ със специална възпитателна дакбя. В този момент в канцеларията му влязоха Антон Югов, Георги Чанков, Йончо Анеев, Георги Тасев и държавният адвокат Тодор Йаков.

Антон Югов към Бозданов: „Дотово ли е всичко за приключване на следствието?“ Бозданов: „Нека урга-рят адвокат му прочете самопризнанието да се подпише, всичко е готово.“

Адвокатът прочете приговорено от него на пишача машина „Самопризнание“: „Аз... „Х“ се признавам за виновен в това, че след Втората световна война и до момето арестуване от следствието властите бях шпионин, предател и изменник на родината си в полза на Америка, Англия и Франция...“

„Това не е вярно! Това е вашиа късмета и държавно обвинение срещу мен. Никога не съм бил шпионин и...“ – възразих аз. Адвокатът му заяви: „Вие знаете, че аз съм държавен адвокат. Ше ѝ ви давам три седмици време, за да си помислите и си признаете вината!“

Хората от съда, за които Бозданов ме бе предупредил, и държавният адвокат стояха и напуснаха канцеларията му. Бозданов сяде веднага на реждане на агентите си да ме откарат в килията.

Изнемощал и гладен се простях на циментовия под в килията полуумиртък. Колко време съм лежал или спал в по-аустъпливи, даже и чисти не съм в състояние да кажа. Стомням си само, че когато юйдох на себе си, се намирах простнат в клозета, обливан със спущена вода.

Сащимът, гаврама и издевателствата на кръвоожадните си дури на дуктапурата продължиха. Извратените умове на тези агенти на ДС съвсем изминат ден измисляха все нови и нови български методи.

В продължение на един месец всяка нощ извеждаха по двами от нас и ни хвърляха на циментовия под в клозети-ме. Там ни събличаха голи и ни обръщаха с гръб на цимента. Разтвораха ни ръцете и краката и ги завързаха в колове, забити в дупки на циментовия под. После николко сащисти идваха един след друг да уринират и да се изхождат върху нас.

Със своя садизм и издевателства извратените умове на тези престъпни типове сподиха дотам, че ме хвърлиха на пъхкобе да ме изарят жив. Николко почи подгреч ме извличаха от килията, събличаха ме гол и през една дупка на големите циментови тръби за изтичане на пращатите мръсости ме хвърляха вътре. В тези мръсости се намираха голямо количество водни пъхкобе. Същите веднага намахаха и започваха да ми гризат краката. Със последни усилия, чапайки в мръсостията, се бранех от пъхкобет. След като започнах страшно да ръба и да викаам, сащистите ми подхвърляха върхуни лемви. Излязъл от тази дупка, сащистите с желания вили в ръце ме напукваха в клозетите, за да се измия. С последни усилия се задържах на щаф клозетните дупки и с съзвам течата вода от един малък маркуч се „измивах“. Едва ли юркейки се на крака, падах на циментовия под. Сащистите „следова-ме ли“ с ругани и ритини ме караха да ставам и със же-лезните си вили в ръце ме напукваха в килията. Хъвърляха ми затворническо облекло, за да го облека. Донасяха ми мизерната дажба пленени са хляб и замърсена солена во-га.

След няколко дни, вече през деня, вратата се отвори и пред мен застанаха двама души в бели престишки, „лекари“, за да ми бият инжекция. Каква инжекция са ми били тези „лекари“, нямам представа. Стомням си обаче, че

след съвсем кратко време изпаднах в бълъзане. Когато избах в съзнание, се намирах в клозетите на циментната под, заливан със студена вода. След което пак ме измъкнаха в килията.

След една седмица „личишка“, оставен на прословутата даждба 200 драма плененици хляб и смърдяща солена вода, пак ме отвежда при Богданов в неговата канцелария. Там седях прими гуши. Единият от тях ми прочете пак написан образец на самопризнание и ми предложи да го подпиша, като Богданов добаби: „Ако такова признание беше подписано още в самото начало на твоето задържане, ще се че вече да си освободен.“

С последни усилия станах прав и му отговорих: „Всичко, каквото правите срещу нас, евангелските пастори, е възла измислица, фалшивификация и нагла лъжа. Ние никога не сме били шпиони.“ Като кръвожадни зверове Богданов и неговите помощници ме нападнаха и с удари по главата и ритиници в стомаха ме побалиха на пода и ме биха до съмзабрава. В такова състояние ме отвлякоха в килията и ме пронесаха на циментния под.

Тъй като не съм пушач, то агентите упражниха надмен и следния метод. Повече от една седмица не ми даваха мизерната дажба, но ми оставяха на 24 часа по една купия цигари и кибриет.

Една нощ се отвори вратата, след като бях спрели опита с цигарите, и чух жестокия глас на ченгетата: „Илизай!“ Откараха ме долу в затворническата кухня, където на печките се намираха две големи тенжери пълни с претварени яйца в гореща вода. Двама от агентите извадиха няколко от тези яйца от връзата вода и ми сложиха от тях по едно под мишиниците ми, и с голяма сила притискаха ръцете към хълбоците. От силни болки припаднах. Съвестих се в килията.

След две седмици пак се отвори тежката желязна врата със силен тръсък и чух зловещ вик на садистите: „Илизай!... Откараха ме в мазето в едно „специално по-

мещение“. Защо специално, щрази читателю, че разбереш след малко. В една от стените бях вградени карцери с маако врати. Във вътрешността на тези карцери се поизважаха отстри пирони. Съблъкоха ме гол и ме бълснаха в едн от тези пиронени карцери. На вратата имаше малка дупка, през която можеше да се дишаш. Обкръжен от остри пирони, не можех да помърдяна, за да не се нанижа на тях. Разстоянието между пироните и тялото ми едва ли имаше дъга сантиметра.

Нямам думи, с които да опиша страданието и изживявания ужас в този карцер. Колко време са ме държало там, не мога да определя. Помни само, че когато садистите отвориха вратата, се строполих по умъртвих на циментовия под. По едно време почуствувах силни ритини в хълбока и отрашен вик: „Страбай, изменик и предател! Сега ще ти изпишам кръвчишата!“ Ето защо ги наричам „кръвожадни комунисти“. Отново ме завлякоха във влажната и тънка с вънки и сървеници килия. Отново на мизерната дажба от 200 драма плененикът хляб и замърсена солена вода.

В една дъждовна нощ се отвори тежката желязна врата и чух гласа на един от агентите: „Илизай!“ Едва ли прекрачил прага на килията, дъвама от агентите-садисти с желязни вили в ръка ме прекараха през мазето в задния щвор на затвора. Поставиха ме на разстояние около дъга метра от високите каменни стени. Там бях нарисувани с бели черти нещо като стълби и на тях малки човешки фигури, които уж се изкачват по стълбите. На не далеко разстояние зад мен бях наялко души от тaka наречена та вътрешна охрана. Един от тях излезе пред мен и ме запита: „Какво виждаш нарисувано на камения щид?“ „Страба и на нея малка човешка фигура“, му отговорих аз. „Браво, ѝ сега ще те освободим да си отидеш външи“, каза той. От средата на охраната излезе със шмайзер в ръка наийвисокият от тях. (По късно научих, че пръкорът му е „Чичето“.) Щоти ми заповядаш: „Напред към

стената, изкачвай се по стълбите и бягай, отивай си вънци!" Всеки разумен човек разбира каква задача подизгравка е това.

Аз не помръднах от мястото си, за да се „изкачвам“. Охраната се нахърли върху ми със силни юмручи удари по главата и ритини в хълбодите ме пронакаха на земята и ме биха почти до смърт. Залякоха ме полумъртъв в килията, пак на „почивка“ и на мизерната дневна дажба.

Извратените и вулгарни слуги на московската диктатура в България бяха решили да ме прекарят и през язоволската килия, специален карцер, циментова стена, където на тавана бяха монтирани излучени водни тръби, през които капеше ледено студена вода.

Чудото в язоволската килия

На 1 януари 1949 година сътрудниците на Богданов отвориха с пръстък желязната врата и извикаха: „Хей, предател и шпион! излизай!“ Беше вече решено да ме вкарат в язоволската килия. Пред вратата на същата стоеше самият Богданов с увада негови колеги от Москва. Той сърдече в ръката си пригответо „самопризнание“, написано на пищеща машина. „Даваме ти последна възможност да подпишеш самопризнанието, иначе ще полушеши узинеш в тази килия“, каза той и ми предложи писалката си да подпиша.

„Г-н Богданов, вие знаете вече, че не мога да приема и подпиша за деляния, които никога не съм извършил. Г-н Богданов, вие сте човек, който има съвест и...“ – опитах се аз да му кажа още нещо, но той заповяда за сътрудниците да ме съблекат зол и ме напукат в тази язоволска килия и заедно с главата си колеги изчезна.

За мъките и ужаса, прекаран в тази килия нямам подходящи думи, за да ги опишам. Само колегите Васил Запков,

Никола Михайлов, Йончо Дрянов и Янко Иванов, които също минаха там, знаят какво беше.
По-късно колегата Запков ми каза: „Мимко, погър кое то преживях в язоволската килия, беше най-страницното нещо.“

Намирайки се под ледено студените водни кракви, които почнаха да ме удирят като камъни по главата ми, аз си сломих за умите на Господа Исус: „Отече, прости им, защото не знам какво правят.“ Аз започнах да се моля: „Господи Исусе, Спасител и Избавител мой, животът ми е в Твоите ръце. Да бъде Твоята Воля.“ Аз проръчах да се моля и да пея духовни песни. Физически отслабях, но Светият Дух Господен даде сила на душата ми и ме обнови за неколкодневна върност в Словото Божие. Аз си спомних и следните думи на Господа Исус: „Обичайте исприятели си и се жолете за тях, които ѝ съдят.“ (Мат. 5:44)

Тези Господни думи ми дадоха нов живот. Аз продължих да се моля гласно и за моите мъчители и садисти, съучи на московската якнатура, като същевременно се движех из килията. Каквите страдания не ме измърдахах нювче. Почувствувах присъствието на Божия анges, който беше изпратен да ме подкрепи и ми даде нови сили и нов живот.

Изведнък железната врата на язоволската килия се открохна. Чух глас. Обърнах се към отворената врата. Там стоеше човекът, верният изпълнител на наредбите на комунистическата московска якнатура, Гаршлов, помощник на Богданов, който в продължение на месеци прөвеждаше садизма, мъченето и издебвателстването на нас, евангелските пастори, за да ни накара да признаем нещата, които никога не сме извършили. „Г-н Матеев, аз ви наблюдавах през шпионката на тази врата и очаквах да каминуваш пред нас и да подпишиш тоба, за което ние просто щи обработваме, а виждам и се уверих, че с Вие става никакво чудо, вие неете и се молите, даже

чух как се молите и за мен. Кажете, моля Ви, откъде е и каква е тази сила, която Ви дава ваният Бог на Вие и на другите пастори?“ В това време се молех безгласно и благодарих на Бога за това чудо, когато Той извърши с този добърчера толкова чуда човек.

Той продължи: „Мамеев, искам да стана християнин и да Виtram във Вашия Бог. Кажете какво трябва да направя, за да стана християнин и да бъда спасен?“

„Трябва да се покасеш пред Бога за греховете си. Да го молиш да ти прости. Да прислушеш с Виara в ушата си, че Иисус е Син Божий и че е пострадал и за теб лично и Бог ще ти даде нов живот и спасение в Иисуса Христос. Вземи от любичите ми Вещи Ноции Завет и го чети с молитва и Виara в Бога и Той ще те бласфеми“, го посъветвах аз.

Този човек се покая и повярва в Иисуса Христос. Вратата се затвори и аз не го видях вече. По-късно научих, че поради своето покаяние той бил осъден на смърт за изменичество на комунистическата партия и екзекутиран в сградата на ДС през 1949 година.

Колко време са ме държали след чудото с Гаврилов и юНЕС не знай.

Сестра Пенка

Съвестните събитията стават към замърздана. Медицинската сестра миказа датата – 11 януари 1949 година, че тиридесетия ми рожден ден.

Изглежда комисията се е разтревожила, че няма да изчуржда предварителното следствие. Сестра Пенка, бърна помощница на Богданов, внимателно се изслушва, че бие инжеекции, когато изпитванията преминат границиата, ме следват зорко. Тя трябва да докладва на комисията във Връзка с mostto здраве и промени всеки час. Целият процес би се провали, ако един от 15-те пастори „артисти“ не е в състояние да си изиграе ролята...

Сестра Пенка бе поразена дълбоко от чужданието на прометантските служители и стана Вирваша християнка. Попска да бъде преобърлена в Александровската болница и в продължение на 10 години работи и помага на преследваната нелегална църква. Тя беше тази, която ми каза чудната история за Гавриловото свидетелство и съмърт. Сестра Пенка загина при една трамвайна катастрофа в София през 1961 година. Може би с това Господ я спаси от ужасни мъки.

Инквизиционни методи в Пловдив

От историята знаем по какви самански начини прогредищите християни и евреите са били принуждавани да правят „признания“ през времето на Империята. Сталинският период се рабища и даже паднатава по сила Инквизицията.

Както вече споменах, шестимата пастори биха арестувани в Пловдивски окръг. Специална комисия от ДС имаше нареддане да направи публичен подизграбвателен процес – зрелище за тях. Те ли щяха да бъдат подсъдими? Или свидетели? Това не беше ясно. Решението в този случай щеше да се вземе от агентите на чикнатурата. Главната цел на мъчителите беше да принудят задържаните да направят признания и да ги поддържат за процеса.

В Пловдив г-н Хенри Коен, адвокат, израсне ролята на Богданов. В Пловдив го знаех като честен, уважаван гражданин. Когато се случваше да се срещне с бивши жертви, които го разпознаваха, той ги успокояваше същите: „Не се страхувай, аз не работя повече с полицията!“

Колегите, с които прекарах затворнически години, миказаха как Коен е постъпвал с нашите братя през 1948 г. Да спомена един случай: Пастор А. е бил арестуван от сътруниците на ДС – Георги Георгиев и Димитър Спа-

сър, в едно малко село. Никой не събиял на семейство то му защо са го арестували и къде го откарват. Бил заведен при г-н Коен в сарацата на ДС в Пловдив. „Имаш нареджение от някого. Когато ми кажеш от кого и какви са тези нареджания, тогава ще те освободя“ – започнал Коен разпита. Пастор А. нямал понятие за тези нареджания и не можъл да отговори на въпроса... Заключали го в стая без прозорци. Подът на стаята бил покрит с вода по 10 сантиметра, което ужасно съмърдяла. Само праът пред браните бил сух. След като го подържал при дин без храна, една дупка близо до вратата се отворила. Чуял се шум, като че ли някой хвърля камъни във Богата. Малко след това пастор А. с ужас разбира, че са пуснали из-Всичко-чудо пъхъбе. Гладните животни започнали да го амакуват и да забиват остриите си ѝби в месото на краката му. Още личат раните от ухапването на пъхъбите. След това пастор А. бива закаран пак при Коен. Ние знаем, че един американец ти е дал писмо с 6 хиляди долара, за да се закупи сръбие. Къде е това оръжие?“ Тъй като пастор А. нямал и понятие за това обвинение, го поставят съл под нещо като душ между две стени. Докато водата го мокрила, възма агенти го били бързо изпощадно с гумени палки. Когато той припаднал след около половин час, целият скърбърен върхнали обратно в съзнание, обливайки го с леденостудена вода. Това се случва точно преди Коледа на 1948 година. На 25 декември, когато всички християни по света празнуват рождество на Иисуса Христос, той бил заключен в стая, която била покрита също съл и пет десетоца в тази стая. Чрез непрекъснато ходене из стаята с часове и чрез правенето на упражнения успява да спаси краинището си от замръзване. За да не умре от жажда, лижел замразените стени с езика си. След кратък период на „почивка“ пастор А. бил опоново отведен при Коен. Неговото „признание“ до очаквало само да се разпише на парчето хартия.

„Не моза да подпиша нещо, което не съм извършил“, казал той, осъзнавайки, че с този отказ може би подпишва обективната съдъртна присъда.

Светът знаеше вече, а сега още повече и по-добре знае, че за комунистическото праъство не е важно да ли обвиненото лице е виновно, или не. Той бил пръбвало да е благодарен на дукаттурама, че му е дала възможността да си признае вината.

Коен не знаеше милост. София изискваше подписано „признания“ и той пръбвало да ги изфабрикува. В негово присъствие и под негово ръководство мъчителите съживили търъдо съверни, горещи яйца под мишниците на пастор А. За всяка съпротива има граница – той пръбвал... Този материал не бе достатъчно убедителен за съдния процес. Без официална пристъда той стоял четири години в една килия. На жена му съобщили, че е изпратен в Сибир. Без да има връзка с Външния свят, без да знае дено и час, без разрешение да чете или пише, с върха на лявата ръка и левия крак, той изторява това жестоко мъчение като спешално изпитване от Господа Иисуса Христос... Когато го пуснали на свобода, половин час бил необходим на ковача, за да до освободи от веригата. Той не е бил в състояние да ходи сам и го оставили да лежи на улицата пред вратата на затвора. Един добър самарянин покрай него, без да обръща вниманието на саркастичните подизгарвки на охраната на затвора, се решава да го сложи в каруцата си и да го откарва в гома му полужив...

Духовният прелом в Генчо

Върното и достойно вържане на пасторите в Пловдив също стана причина за приемането на въвеждането на бийски членове на ДС. Като предали и всеопадащии комунисти те бяха убедени, че тази група от пастори трябва да бъде унищожена. Един от тях се казва Генчо. Него-

Вама съвест очевидно беше по-силна от настъпващията, които беше получен в подготвителното училище. В продължение на седмици той измъчваше и биеше жертвите си, докато съди да си задава въпроса защо? Той отишъл при Коен – началика му, за да му обясни извежния си тормоз: „Какво правя тук? Аз набодавам тези пастори вече три месеца, но не можа да разбера защо пръбва да ги третирам по този начин. Не можа да издържа повече да гледам тези небини хора да страдат толкова много!“ Генчо си дал оставката. Седем години по-късно един от пасторите го срещна на улицата. Бутал количка, напомняраща със стока, която продавал. „Аз знаех, че това беше чудовска работа. Тези пастори бяха небини. Когато разбрах, че вместо да ме мразят, те се молят за мен, бях много подмиснат. Започнах да мисля за мята Мизерна роля и решил да се откажа от комунизма. Сега аз вярвам в Иисус Христос. Щастлив съм, че те срещнах. Ти ме спаси!“, казал Генчо и изчезнал в тънката с количката си. Той не стана управител на кооперация, както неговия бивш началик Коен.

Процесът в София

Не съм в състояние, а и нямам намерение да се опитвам да кажа добра дума за патия процес в Софийски окръжен съд. Целият свят знае и все още знае по какъв ужасен начин „правосъдството“ се провеждаше във всички страни от източния блок през сталинския период. От Прага до София и от Москва до Будапеща всички тези процеси се провеждаха по същата чибълска система. Независимо чели е кардинал Мицелети, или Ласло Раук, румънският пастор Ричард Вурмбрехт или неговият български колега Запков, политическите водачи Костров и Петков в София или Ганчарски в Букурещ, чехословашките епископи или унгарските пастори, обвинените бяха „подгответни“ чрез

измъчвания, обвиненията бяха напълно измислени, съдимите се назначаваха от комунистическата партия, адвокатите бяха заплашвани, агентите – лакеи на московската диктатура, имаха специални нареджания, народите бяха машинулирали и пристъпите бяха вече предварително напуснати, даже преди още никой да е стъпил в съдебната зала. Служител от ДС обясни 13 години по-късно съмутен глас на един мой колега подсъдим в процеса: „По това време вие бяхте осъдени, въпреки че бяхте небини. Но не само проместните станаха жертви на тези арешти. Също и нашите собствени грузари. Това стана по време на Сталин. Но това време сега е история.“ Въпреки това нито един от тези пастори, осъдени чрез съд или без съд, беше реабилитиран или обезщепен. Но за комунистите толкова много неправда, кръв и сълзи нямат значение. Това трагикомично представление започна вечерта преди процеса на 25 февруари 1949 година. В пръв момент на съдържанието пристайките-обвинители Цапков и началника на отборната Татаров бях припущен да подпиша документ-разписка – попълвърждение за обвинение, което и до тие още не съм видял. Цапков ме попитах, сигурно по позрека, дали бих желал да имам адвокат. Аз пожелах и запитах къде и кога бих могъл да говоря със съдия. Цапков каза: „Утре ти започва процесът. Ще има човек, който ще обре там ти защита.“ През нощта пи прекараха в коли със закрити прозорци от затвора до съдията на съда. Тук те ни затвориха в колите на мазето. В 6 часа сумрията започнаха да ни подсъдяват и преобличат за голямото зреалице. Един известен Югов, за когото се говореше, че е брат на министъра на Вътрешните работи Антон Югов, ни обрасна и подстрига. Бяхме с белезници и гвама агенти от ДС ни съдържаха за раменете, в случаи че пияк се опита да извърши самоубийство с бръснача. Те ни обвъркожаха в нови косъмки, успеси от чомовете и сложиха парфюм на косите ни и точно в осем часа бяхме готови за влизане в

голямата съдебна зала, пазени от ювенте страни от по-гвама, облечени в униформа агенти. Това беше свидетелството на зала, където много български патриоти – като принц-регент Кирил, водач на земеделския съюз Никола Петков, министри и членове на правителството, бяха осъдени на смърт.

Съдебната зала беше изпълнена от униформена милиция и агенти на Държавна сигурност. Всички бяха призовани и скандалиха: „Смърт на фашизма! Смърт на патриотите, шпиони и предатели!“

За комунистите б галерията беше предварително решена въпросът, че ние заслужаваме смъртна присъда. Владислав Топенчаров, тогдашният заместник-министър на вътрешните работи, дъве седмици преди да беше почнало театрализованото съдебно представление среду евангелските пастори, бе дал своято изявление в печата и разуто: „Тези пастори, шпиони и врагове на партията и народа, че бъдат осъдени на смърт.“

По това време той не би могъл да преуподоли, че десет месеца по-късно неговият собствен тъст Трайко Костров, главен секретар на Коммунистическата партия, ще бъде разстрелян като един от най-големите шпиони и предатели на страната.

В извеждането на процеса министърът на правосъдие Тимев предаде на пресата „саморъчно написани самопризнания“ на всичките 15 подсъдими пастори. Те всички бяха формулирани по един и същи начин:

„Признавам, че съм билoven. Моля за помилване и разрешение да живея и работя като честен гражданин.“

Обвинението

Председателът на съда Унджийски откри съдебното заседание с прочитането на обвинителния акт. Той бе член на отследващата земеделска партия. Година и половина

преди това той се бе научил от процеса на Никола Петков как некомунистически судия може да се измие и да направи кариера чрез съпруничество с комунисти в съдебно убийство. Въпреки всичко нашият процес бе неговият последен.

Те ни обвиниха в беззрамна злоупотреба на конституционно гарантiranата свобода на религията и в шпионаж от международен мащаб. Специално ни обвиниха, че сме имали връзка с американците и англичаните, че сме разпространявали военни слухове, искали сме американски намеса и сме плашили хората, като сме им говорили за разрушителната сила на атомната бомба. Накрая бяхме обвинени в конспирация от 1948 г. с опозицията и по-специално с Георги М. Димитров, председател на земеделската партия, известен под името Гемето, който избяга в САЩ, а неговият последовател Никола Петков бе екзекутиран през 1946 година с обвинение в „подкопаване на честната афторитет“.

На главното заподозряно мието пастор Запков бе наредено да участва в българската делегация на мирната конференция през 1946 г. в Париж, за да бъде обвинен после като шпион за западните страни. Накоу он нас бяха обвинени във въдене на лекомислен, неморален и развратен живот. Също така ни обвиниха в неделално внасяне на валута.

Ужасни неща се случиха през време на процеса, които започна на 25 февруари 1949 година и завърши с пронизането на присъдите на 8 март 1949 г. Делото започна с обща декларация, че сме виновни за шпионаж, конспирация, парична контрабанда и антикомунистическа дейност. И в края на краищата ние бяхме тези, които малхме паднали на колене и със сълзи в очите за простика. Петнаесет мъже, отчасти забършили образоването си в университетите извън страната, заемайки важни постове в църкви или активни и отговорни пастори в сградове и села, стояха сега като пречупени безвълни съв-

щества пред прокуратората съдии, които даже не попитаха да ли съди от нас е член обвинителния акт, или е говорил за това с адвокат.

С цел да изглеждаме добре в съда, ни бяха измели, обризали и облекли в нови дрехи. Тогава прокурорите, с очи на нас, изтъкнаха, че даке нашата елегантни външност е убедително доказателство, че сме подкупени с пари от Запада.

В този момент от публиката стана и се приближи към съдияте един юръ, на средна възраст мъж и заяви: „Господи Съдии, аз съм адвокат, доброволно и безплатно желаю да защитавам тези хора. Тоба, което вие разигравате срещу тези невинни паспорти, е явно престъпление и газира с човешкото достойнство. Това не са шпиони и предатели, а са едни от най-добрите граждани в нашата страна и божии служители.“ Председателят на съда Унджисев се изправи и се пропиши: „Зашо сте допуснали този враг да влезе в съдебната зала? Милиция, Веднага да го изгоните на вън и да го арестувате!“ Никой от нас не можа да узнае кой беше този човек и къде изчезна. Пастор Михайлов, председател на Главния съвет на Евангелските църкви в България и главен секретар на баптистите, беше полковник умствено обръкан, че започна да виника още преди процесът да е започнал: „Аз не знам какво се е случило с другите, но аз мисля, че не съм нормален. Не знам какво става тук, аз не знам също какво трябва да кажа и какво трябва да правя.“ Фактът, че той беше привърженик на Земеделския съюз (които беше част от коалиционното правителство) и бе изпратен на съд за типонар и предателство, трябва да е бил мистерия за него. Като последен председател на Главния съвет на църквите той бе избран на свободни избори. През време на процеса той победя. Нечовешкият режим го лиши от паникулите години в живота му и също липши прометните от сън борец, който до деня на арестуването му се опита да спаси каквото можеше да спаси. Бе осъден

до живот и освободен от затвора след излежаване на 15 години. Той почина през 1977 година в София.

Пастор Михайлов бе първият разпитан от прокурора. „Аз се признавам за виновен и искрено съжалявам за това, което съм направил“, започна той „признанието си“. Възбуден и плачейки, на прекъсвания той обясни, че от 1945 година вече е чувствувал, че църквата ще бъде предадена, ако комунистите вземат Владоста. Поради тази причина той се е свързал с Кирил Бляк, който по това време беше секретар на американската политическа миссия в София. Той също така е събирал военна и политическа информация за американците. Той съобщавал на Бляк за отношението на народа към комунизма. Накрая той призна, че е имал погрешно впечатление, че комунизмът значи унищожение на религията. Чак сега той разбира, че неговото мнение е било погрешно. „Сега аз се гордея с българските комунисти и правителството. ДС направи нов човек от мене.“

Ние бяхме слабо очарованi от това сквернословно търпение за ДС. Това, което бе обяснено на западната преса като „нечвързконо“, за нас беше просто нещо. Ние знахме начините, които бяха употребили, за да привържат нашия брат Михайлов да каже това „признание“.

Пастор Иванов, водач на методистите, бе следващият. От 1923 година до 1926 г. той бе следвал в мемориалата семинария във Франкфурт на Майн и всички го уважавахме заради здравия му характер. Той беше 48-годишен и куч с десния си крак. Този физически недостатък по рождение не попречи на прокурора Георгиев (който са-ширен и куч с десния си крак). Пастор Иванов замъти употребяваше бастун (да го подизграва. Иванов започна също показание с: „Аз съм син на буржоа.“ Той призна, че е организирал пътна широка мрежа за Бляк. „Аз се променях напълно в сърцето си през време на предварителното следствие. Отичахло аз не можах да разберя, че комунистите искаха да помогнат на България. Аз исках, че те само тросят и глеят за жертви в стреме-

жа си за власт. Тогава бях арестуван. Аз очаквах враждебност, отврата и презрение. Точно обратното, моите обвинители се опитваха да ми помогнат. Най-после аз разбрах, че няма от какво да се спрахувам и че комунистите се опитват да запазят не само революционата, но въобще всичките ни свободи."

Докъдето пристъпа – беше отговорът на свидетел.

Зялков беше претърпяван на подсъдимата скамейка. Той продължи серията от невероятни и неправдоподобни признания. Бившият външен министър Кулишев, който бе избран от Зялков за съветел по неговото искане, защото по неговото искане Зялков участва в мирните преговори на българската делегация в Париж, но в действителност дава показания против него. Бившият министър обясни на свидетеля, че той не е в състояние да помнеше, че Зялков е поддържал делегацията. Ето също пропусна да отхвърли абсурдното обвинение срещу Зялков, че три години по-късно в Париж той е влязъл в тайна пръвка с американците.

Като допълнителен удар срещу Зялков беше забраната на съпругата му да се яди като свидетел. Нейните показвани биха могли да му помогнат много, понеже поради слабото му зрение тя се разпръгавше с кореспонденцията му. „Аз няма да мълча, аз съм писала всички писма на Мъжъа ми. Ще кресци в лицето на съдияте, че всичко е лъжа...“, се провикна тя в пръвия ден на процеса. Веднага след това тя беше изгонена и ѝ бе забранено да присъствува в съдебната зала до края на съдебствието.

Чрез пъчестните показания на Кулишев Зялков бе поставен в много тежко положение. Той не можеше да опровергае безсмислените обвинения в шпионаж. Аз го съдиха за кричалищно възмущение и съдържание на речи, които се извършват при съдебствието си. „Под прикритието на революцията аз се занимавах с шпионаж.“ Аз го съдиха за възмущение и съдържание на речи, които се извършват при съдебствието си. „Под прикритието на революцията аз се занимавах с шпионаж.“

нитощите, вместо да разбираате, че това ще доведе до регионално обновление на нашите хора. Днес животът ми като кричалищен се съвършила. Може би това също означава моя край, може би новорождение. Унищожено е всичко, което е знал и мъртво в мене. В този процес Светият Дух говори в ушата ми и ме връща обратно при моите хора. Аз съм будущият син, който се завръща. Другари съдии, какво че направите с мен? Аз що моля да направите нов човек!“ (От вестник „Свободна България“, София, 1 март 1949 г.)

Даже и тази трагична капитулация имаше все още останъци от неговата обаятелна дарба на говорител. Всички бяхме дълбоко потресени, но не от неговите думи, а от факта, какво е успял да направи от него ДС. Покъсно в писма, писани в килията му в затвора до съда и до Централния комитет на КП, брат Зялков отрече свояте показания. Той прекара три години в болнична килия на Врачанскаия затвор. Седем години по-късно срещнах Моя почина осъденята колега В старозагорския затвор. Никога не дойде на УМ на затворнически лекар или на директора на затвора, или на Министерството на правосъдията да пуснат на свобода безпомощния човек по-рано. Той трябваше да чака до 1962 година. Тогава бе ширен в малко село в Средна България. Брат Зялков почина през 1978 година.

Както изглежда, на пастор Чернев му бе казано да бъде крамек. Той изрази покаяние и благодарност за „човешките“ обикости. Бяхъ подготвили пастор Мишков да говори против Зялков. Той също попърди, че по време на предварителното следствие човешкото достоинство не е пострадало, а е било респектирано. Пастор Васев също изрази учудването си, че не е бил измъчван така, както се опасявал. Харалан Попов от петдесетиото години си призна престъплението, в които той бе обвинен, и молеше за възможност да изкупи вината си чрез добри дела. „Аз се чувствувам като нов човек“, каза, опитвайки

се да зачовкали исканията на съда. Неговият колега от Варна Дриюлов заяви, че е в борба с „въндрождаеми врагове“. „Аз вярвам в справедливостта на присъдата и съм убеден, че впоследствие същот ще разкрие мой честински характер.“

Ние всички, включително и аз, подчарахме фрази, които ни бяха вътърлили в глахите през време на предварителното следствие: че ние сме обмислили нещата основно и че сме станали други хора; че комунистът е единствено спасение за България; че Съветският съюз е единствен и верен съюзник; че Западът не е нищо друго освен бандя от конспиратори, настроени против България и за останалото – предварителното следствие е билдо напрежнато време, но също много полезно и поучително.

Това е лъжа!

В допълнение към гореспоменатите точки на обвинението аз обвих също обвинен и в престъпления срещу човечеството.

Колегите ми Михайлов, Иванов, Васев и Чернев подкрепиха твърдението, че съм бил забърбован за агент на Гесмано. Аз прекарах последните години на Втората световна война като пребоач в Горна Силезия, Германия, където около три хиляди български работници работеха по това време. Аз се интересувах от техните социални проблеми и имах възможност да помогна на много като владея немски език.

Кратко време преди да влезем в съдебната зала на първия ден от процеса, се случи нещо заделжително. Беше ми направило впечатление, че през време на предварителното следствие Аиев – следовател от ДС, беше много резервиран във вържането си към тези, които биха арестувани.

Вече на процеса той се приближи до мен и ми каза: „Матеев, знам, че много неща тук не са в ред. Аз те съветвам да мълчиш за това в съда.“ Следни си чумите на Аиев, когато гореспоменатите ужасни обвинения се чепяха срещу мене и когато адвокатът от защитата, който ми бе назначен, добави, че съм си признал тези престъпления. Докато охраната от ювете ми страни ме притискаше на скамейката и не ми даваха да се изправя, аз извиках: „Това е лъжа!“ Покъсно бях окован във верига за 30 дни поради тази моя „незаконна“ забележка.

В очите на прокурора всеки от нас, който е бил никога на Запад, беше типично-агент на капитализмите. Потешеня, връзки или чардия чулдо време преди започването на Войната бяха изтъкнати като доказателство. Например пастор Михайлов трибаше да чаде тълно обяснение за срещата си, която е имал в София през 1938 година с мистионерския инспектор от Виена Карл Филипинг.

Фактът, че получавах пари от Швеция и Америка от 1937 година за мистионерска работа, беше достатъчно да изпълни за съда за платен шпионаж от Запад.

Съветовнитет съвет на шърквате

Много несподоблив беше опитът на държавния обвинител да обясни връзката на пъкот от нас със Съветовия съвет на църквите. В поговорото обвинение той каза, че пак сме търсели помощ за възстановяване на България след войната. Това бе изтъкнато като че иначе на срещу интересите на България. Изпрашването официално на пари, кое то бе напълно законно, бе раздукано до размера на огромна парична контрабандица.

Министърът на правосъдията Димитър Илиев чично посрещна представителите от Женева – пастор Тобис

и ѝн Хъчсон Кокбърн. От името на правителството той им блаодари за дарения от храна, облекло и пари. През време на процеса между другото Илиев има нагласата да съдиметствува срещу нас.

Световният съвет на църквите реагира силно и защити обвинените български евангелски пастори Запков, Михайлов и Чериев бяха осъдени до живот също поради тяхната работа за Световния съвет.

Световен промес

Възмущението и несъдуванието, което бе предизвикано от процеса на кардинал Мунисенти, арестуването на американски епископ Ордас и острата критика на реформаторския епископ Рабас в Унгария разтръзвожи съществуващия режим. Само четири дена след започването на настоящия процес официално ѝржавио лице намери за необходимо да успокои световното мнение с декларацията, че не се очаква нито един от подсъдимите да бъде осъден на смърт. (Ди пресе, Виена, 2 март 1949 г.)

Това бе едно доказателство, че хората не се остроежаха от свободен съд, а от политически водачи. Действително съдържателите прости, изискани от юръкания прокурор, не бяха произнесени. Без съмнение това бе решавашо за Запков, Иванов, Чернев и Михайлов. Доживотните присъди ги отпърваха от бесилката. Благодарение на монтия промес на църкви и правителства в целта свят нито един от нас не тръбаше да умре. Може би Сталин да се нареждаше на неговия лакей в България, че сина промателка Голяма в София няма да допирне нико и няма да бъде от полза в сферата на международната политика.

Международният барацлен оғнен бе открит в САЩ. В писмо от американския посланик в София ѹр българското правителство от 23 февруари 1949 г. се чете следното:

„Такива обвинения са неоснователни и абсурдни. Мосто правителство вижда тези формулатори само като ярък пример на терор, който фактически починчен начин се опитва да упътши почитите проместитски обичества и да опазори тяхните водачи. При тези обстоятелства можно е правителство си запази всички права в рамките на българския ширен фюзебор.“

Републиканският сенатор Стайл Бриджес предложи в писмо до американския Сенат да бият църковни камбани във всички свободни страни в определен час като форма на протест срещу реализираното преследване в Източна Европа. Методисткият епископ за Централна и Южна Европа характеризира процеса като маскирано правосъдие. Глъбият съвет на Световния съвет на юръките с членове от 150 Европопредания от цял свят издава публична декларация до международния печат на 11 февруари 1949 година, в която томализмърният режим, преследващ християните, беше жестоко осъден:

„Човешките права и свободи са брутално нарушени. В България на базата на фалшиво и изфабрикуван обвинение се подготвя процес среду 15 проместитски служители. Ние виждаме в тази акция елемент на оби план за преследване на християнската религия като последна крепостна стена на западната култура.“

На 11 февруари 1949 г. на пресконференция представители на американския отдел за международни отношения Майкъл Маккернен каза:

„Американските наши съвети също обвиняват на българското правителство среду 15-те проместитски пастори за фаталния и арестуването или е допълнително доказателство за съзнателно обниселите опити на комунистите да унищожат религиозната свобода.“

Една общоцърковна проява бе незабавно изтълкувана от съдебните служители като знак, че католици и проместити са се обединили в общата борба срещу комунизма.

В заключение още три извадки от съветски известници. В изданието на „*New York Herald Tribune*“ от 21 февруари 1949 година се казва:

„*Погодила и явна народна за изолачаване на свободата на съдестта и религията едва ли може да се представи. Но открито нарушение на задълженията на български договор не би било възложено. Належното на правителството с напълно ясно и неговото разбиране за ролята на религията в Народна република България се доконстрира пред света.*“

„*Hos Thorher Hauptnug“* в изданието си от 24 февруари 1949 г. пише:

„*След аферата с кардинал Мингенски България се бие подготвяла за следващата стъпка в преследването на църквата. Не искаше да падне по-долу от Унгария в очите на Кречиц. Серознат противник на демократичния свят среду това ново юридическо престъпление не само изразява ужаса от колунастическия терор, но също и глобокото разочарование, че се наблюдава безногино, как в България обикновените човеки права не се зачитат и как забияни свободни граждани се унижават стъпка по стъпка, за да станат роби на комунистическите владетели.*“

„*Krischny Saïnvis Moïstor“* в изданието си от 5 март 1949 г. открито заявява:

„*Не наказане за никакви криминални деяния, а ликвидирането на противопатриотизма в България е главата цел на процесите спрям противстаничните настори на комунистическото правителство в България.*“

През месец април 1949 г. по настояване на Австралия политическият комитет на Обединените нации имаше среща на езерото Сълкес и приведе членския за преследването на християните в България Гайзият секретар Тригве Ли, който беше бомбардирал с телеграми от България във връзка с религиозната свобода, покати български външният министър Коларов на тази среща-членския. Коларов отказа да приеме поканата, заявиайки, че това

е въпросен въпрос, за който никакви членки не съществуват.

Известният московски общественик обвинител от съдии и прокурори процеси през тази ера, Андрей Вишински, беше говорител от съветска страна на форума на Обединените нации. Сега извездъж излекжащ, че не е повече вътрешен български въпрос. Какво общо има руснакът Вишински с пасторския процес в България, освен че неговата страна направи книгата му „*Theoria na dokazatelstvata*“ основа на правоъзъщество в България.

Изпаднали в едно полуormalно духовно и физическо състояние от осеммесечно изтезание и садизъм на комунистическата гикатура, ние не можахме в този решителен момент да си дадем сметка какво става с нас. Всички ние, в неодумение, с малко или повече думи се призвахме за виновни.

В английския парламент щръжавият скретар Мек Нийл убедително все страната на обвинените пастори. Съветът на църквите в Англия нередче процеса начело на организирана акция спрям евангелските църкви в Европа.

В никои кръгове на западните страни те отидоха даже до разобличаване на процеса като нарушение на гръжданските права – параграф 2 на български милен юзбор. В номата на Великобритания от 13 март 1949 година се казва: „*През време на целя процес българското правителство показва ясно, че то или по-голям шанс е пропагандата, отколкото в осъществяването на правосъдие и справедливост. За да и на възможност да осуди тези пастори, то нарече тази официална опозиция престъпление спрям авторитета на правителството; свободата на информацията, гарантirана от международен юзбор – голъмо предателство, а нормалните социални отнисения на български граждани с членове от британското посолство – типоказ.*“ Този процес убеди британското правителство

*първично, откакто преги, че религиозната свободата е пра-
на фраза в Империята Европа.*

Чрез един прекалено разпален прокурор и не, паспортира-
чукме сълбоко чувство, че папа Пиус XII е изразил ужа-
са си и че той се моли за нас.

Благодарение на промесите на еветовното общест-
вено мнение и нотите, отправени до комунистическото
правителство на България, чито един от нас не бе осъ-
ден на смърт.

На 8 март ни прочетоха позорните присъди:

1. Васил Георгиев Зятков – конгрегационист,
до живот
2. Янко Николов Иванов – методист, до живот
3. Никола Михайлов Наумов – баптист, до живот
4. Георги Николов Чернев – петдесетник, до живот
5. Ламбъри Николов Мишков – конгрегационист, 15
години
6. Харалан Иванов Попов – петдесетник, 15 години
7. Георги Николов Васев – баптист, 15 години
8. Здравко Николов Безлев – методист, 15 години
9. Йончо Николов Дринов – петдесетник, 10 години
10. Иван Ангелов Станкулов – баптист, 10 години
11. Захари Спасов Райчев – баптист, 10 години
12. Мимко Мамеев Димитров – евангелски христия-
нин баптист, 6 години и 8 месеца
13. Ладин Иванов Попов – петдесетник, 5 години
14. Ангел Георгиев Динев – петдесетник, 1 година ус-
лобно
15. Александър Георгиев Захарiev – методист, 1 годи-
на условно

Тези присъди бяха на базата на „Закона за защита на
правата на народа“, въведен от комунистите. Те премах-
наха всичка форма на правоъзъде.

Същите бяха привилегии къщи. Когато Отече-
ственият фронт нареддаше, народът трябваше да уча-
ствува в демонстрации и паради. Споделани акции бяха
организирани, за да възхвърят симпатията национално чувство.
Този процес фарс ще съпродъсен от исторични и невероя-
тно уолнна печатна кампания. Говорителят за правител-
ството, а по-късно и посланикът във Франция Тонеличаров
охарактеризира обвиненията за „зятков като бащут.“

Издаден е на Вестника „Свободна България“. Александър Ризов, парче 15-те пастори малки пълхове. Повече
ули по-малко той изискваше смъртна присъда за тези
„мъже с тяхната човеконизъждаща философия“ – както
той се изрази.

Следва извадка от репортажа на съдебния журналист
Ингатиев, показваща колко много печатът на една кому-
нистическа „народна република“ може да се изроди, кога-
то искаш да ограбиш на мъжете-теологи, които не са в
състояние да се защитят, и последната капичка чувство
за човешко достойнство: „Лека присъда в действител-
ност. Пасторите знаят това. Кожата им е спасена и за
известно време те никога ще заглушат риданието
им. Но сянка стои над тяхното чистие. Ще се отрвят
ли те полкова лесно от последния съд?“

Последва поток от „протестни резолюции“ от тър-
говски предприятия и учреждения. Даже духовните среди
и роднини на осъдените заповършили се оставиха да бъ-
дат използвани от тази комунистическа възхищена, ом-
разна кампания. Трагичен признак, повторен три години
по-късно в Прага, по време на процеса на Салански, където
също жени и деца изскърбаха за тежките собствени мъже
и баци на пълното наказание. Мнозина бяха застъпени
да правят неща против волята си, за да не изпаднат в
немилост. Единствено в декларацията на римо-католи-
ческите свещеници пъмаше никакво лично овъждане на
пасторите.

Бившият студент по теология Димитър Сапунджиев
също бил участник в тази пристигнала кампания. Аз все пак
за неговата роля в арестуването на проповедниците в

Пловдив. Беше му разрешено като награда за съучастие то му да се нарича за известни време пастор на конгрешаните! В една статия той ни нарече фарисеи и модерни логовци. Неговият литературен принос за нашия процес достигна кулминационната си точка в следното изречение: „*Тези нъкъе са на подстъдилиата скалника по основата на причина. Те предадоха Бога и своята собствена роптина.*“ (От Вестник „Свободна България“, София, 1 март 1949 г.)

Вторият пасторски процес при закрити врати

„*Всички подстудии се съгласяват с пристъпите си и на мята да обжалват*“ – това искаха Вестниците на следващия ден. С това нашият процес беше последният публичен мюнхенски процес. Населеността не реагира, така като се очакваше. Съзнанието по света бе мобилизирано до такава степен, че съмъртни присъди просто не биха могли да се произнесат. Ако процесът срещу католиците през есента на 1952 г. също бе проведен публично, епископът Босилков и притомата ѝргути свещеници нямаше да бъдат екзекутирани.

Вторият пасторски процес се провежде при закрити врати във вървена барака до Централния затвор. Третата група от пастори даже и не отиде до съдебната сесия. Те бяха осъдени без процес и затворени с години без официална присъда. Списъкът, който следва, е нетълен, тъй като не бе възможно да се разкрие участията на всички арестувани български пастори.

Списък от втория процес:

1. Трифон Димитров – баптист, 8 години
2. Стефан Грацинаров – конгрегационист, 8 години
3. Атанас Георгиев – баптист?
4. Иван Игов – баптист, 6 години

5. Илия Илиев – методист, 3 години
6. Симеон Илиев – конгрегационист, 8 години
7. Ивак Кешинян – конгрегационист, 5 години
8. Михал Костов – баптист, 10 години
9. Борис Кузманов – петдесетник?
10. Емануил Манолов – петдесетник?
11. Васил Маринов – методист?
12. Христо Нейчев – баптист, 6 години
13. Симеон Попов – методист, 8 години
14. Никола Пулев – методист?
15. Григор Василев – баптист, 7 години
16. Желязко Врачев – петдесетник?
17. Иван Ялъмов – петдесетник?
18. Неофит Цаков – конгрегационист, 12 години
19. Гаврил Цветанов – методист, 12 години

Това, което не бе в присъдата

Изпълнението на присъдата надмина по жестокост съдимата присъда. Ние бяхме лишени и създавани от нашето средство за препитаване, семеенят ни живот бе унищожен, църковните общества разбити. Българската протестантска църква, сто години след създаването си от смели мисионери, бе смазана физически, социално и духовно. Ние не бяхме пакзани само със затворнически присъди, но също така и с тежки глоби. Разбира се, ние трябваше да платим всички съдебни разноски. С този жесток метод голям патник бе сложен на семействата ни. Изведенът те се оказаха без пари. Ще дам няколко примера за злото, което ни споделят.

Г-жа Запкова заедно с щвете си деца бе изселена в едно село в провинцията. Всякакъв вид контакт с населението бе забранен. Тя никога никакви пари и бе принуждена да събора юрба за отопление.

Г-жа Иванова бе много сериозно малтретирана и единственят начин, който ѝ оставаше, за да се прекраива бе да стане слугата на комунистите. Лещата ѝ бяха арестувани. Какво се случи със семейството на Чернев вече спомнях. Те бяха също изселени от София. Здравето на сина им Венчанин бе разбито в затвора.

В пъкот случаи желите се подвеждаха от приструните. Те се разведоха от съпругите си, „тези предатели и врагове на народа“, и се отрекоха от Бога и от Вярата. Клеменс Капа победа на режима бе паднато на вървашите писарски семейства.

Моето семейство също не успя изпитанието. През времето, докато ѝях в затвора (десет години), чеснати ми бяха подстrekавани срещу мен. Бяха подизгравани. Детските им години, в които разумът и мислите им започват да се разяват, бяха изтълени само с една мисъл: „Вашият баща е враг на държавата и народа. Гасмърско то му уме не е нищо друго освен прикритие. Той е осъден като криминален престъпник и сега плаща в затвора за неговите престъпления срещу социалистическото общество. Най-добре да го забракнат окончателно и всичко ще бъде добре за вас.“

Всичко това се пропължда от реджума, който проместира в миналото срещу хиплеристките методи да настрои-ват чеснати срещу родителите им. Лекарят на отдела по право към Софийския университет, професор Любомир Радюловски, си дава благословията за тази кричалка лорудическа система чрез изложението за „съществените свободи и човешки права в Народна република България“.

След като бях освободен от затвора, ми бяха необходими няколко години, за да разясня на децата ми, че аз исъм враг на народа, че те могат да ми имат доверие и че аз мога да бъда добър баща.

Последната дума за съда

За председателя на съда Константин Уилхелм нашият процес беше послушен. Скоро след това той бе уволнен от тази служба и затворен под претекста, че е вземал ръкаботи от затворници. Нарочно го са доклада в килия със затворници, които бяха осъдени от него. Това го убие попли до смърт. В болничната килия го видях сам за няколко минути. „Разбираш ли сега какво става в комунистическия затвор?“, го попитах. Той ефам говореше. На комунистите този човек не бе нужен повече. Комезите затворници съдържаха останалото...

Десет месеца след нашия процес двамата прокурори Георгиев и Цаков бяха съдени от длъжност. По тяхно настойване бившият заместник министър-президент Георгиев и партийният секретар Трайчо Костов бяха осъдени на смърт и екзекутирани през декември 1949 г. Костов прекара нощта преди екзекуцията в затвора с нас. От килиите ясно чувахме противестите му за невинност и ги давашките псувии срещу него вините другари, които го влагаха към мястото на екзекуция. Един ден историците ще установят реално колко винован бе Костов по отношение отнемането на свобододама и човешкото достойнство в България. Фактът е, че Костов, който бе осъден на смърт през 1942 г. и помириан от цар Борис III, бе убит от комунисти, членове на неговата собствена партия. Партийният вестник „Работническо дело“ призва през 1956 г., че той е бил осъден, въпреки че е бил невинен. Понъртно бе напълно разбдилиран, отново пристъп в Комунистическата партия, награден с ордена „Борци на социалистическия труд“. Улаци, фабрики и здания, затвори и язовирни доли посветиха им. Георгиев и Цаков бяха обвинени за това праъкосъщо убийство. Нито един от тримата обаче не тръгнаше да дава обяснения за тяхната роля в нашия процес. Нито един-единствена присъда

не беше анулирана, и то сън от нас не бе реабилитиран. Гасторският процес от 1949 г. е добър пример за начина, по който те се отнесоха с проместничките въздачи.

По затвори и лагери

Имайки в предвид периода от десет години, които аз прекарах по българските затвори и лагери, аз бих имал възможност да напиша обсмиста книга за тази ужасна едисия. Между източноевропейските страни България има най-лоша репутация по отношение преследването на християните. Но аз ще се ограничка да напиша най-същественото.

В Централния затвор

Първата година от моята пристъпка прекарах в софийския затвор. По това време десетимата пастори, които бяха осъдени при закрити Врати, бяха също така докарани. Възможността да работим в книжната фабрика, намираща се във вътрешния ѹзор на замвора, бе приемта с големо желание от всички ни. Това беше за нас единственят начин да оцелесм. Работата значи – да получим побче храна, по малко побой, допир с други хора, почивка, сънче, свеж въздух, чиганни предимствия и прочие. Всеки, който е бил затворник при този тормадиларен, господстваш ѹ режим, може да потвърди това. Работата ни бе единственият шанс да оцелесм. Не са опрашданни аргументите, че и не трябваше да откажем работата, понеже по този начин ставаме слуги на правителството и с това помагаме на враговете ни икономически. Животът ми беше в опасност и аз бях измъчван, когато не бях в състояние да работя. Многобройните случаи на умопомрачене, които видях, само потвърдиха опасния ефект от дългогодишното безделие на човешкия разум. Работата беше един вид гаранция за живот. Комунистите също знаеха това. Затова те направиха разрешението за рабо-

та (което беше истинска прилика) да зависи от членството в така нареченото „културно общество“. Всеки замър и всеки концентрационен лагер имаше собствено културно общество. Тук се извършваше идеологическото пребъзпитание на замърнищите. Мозъците на замърните се промиваха под ръководството на партийни функционери, специално посветени за тази цел. В присъда не се споменаващие за това. Това комунистическата партия си позволяваше допълнително, за да направи „пъти хора“ от нас. Началникът на това политическо обучение в София беше Чиличев, политически началик от Стадионовата школа. Напълнил е омраза и отвращение, този Мъж или изпълняващ поганче, отколкото се изискващ от него. Около Варна на Във Вериги за две седмици и по време в пътна единична километражка в Букачме достапува по високо „бръфло“ след четенето на партийния ежедневник „Работническо дето“, или ако искат откаже да отговори със „сафа за Съветския съзъг“ и „да живее пругарят Сналин“.

Тези курсове се провеждаха всяка седмица. В стая с увесна и петдесет чуши ние слушахме комунистически етапии, четени поред от колеги замърници. Чиличев внимателно наблюдаваш изражението по лицата на и реакциите им. Излемеждаше като свещни ширкаджийско представление, но за политическите водачи бе смъртно сериозно. За нас това бе важно само чотолкова, доколкото, да бъдем назначени на работа някъде в сградата: Мишков в библиотеката, Станкулов като юрбоуделец, Раичев като водопроводчик, Дринов като художник.

Но повечето от нас намериха убежище в картопелата фабрика.

Обкован

Ние като пастори бяхме любимите жертви на комунистическата охрана, но също и активистите ни използвани

като мишена. Охраната изпитваше гърволовско удоволствие в създаването на напрежнати положения. Съхватки между замърници се използваха като добър повод за увличаване на наказанието. Случи се и с мене. Аз си спомням, защото моя предизвикател носеше добре известно име.

Около един месец работих в замърническата градина заедно с пастор Зялков. Когато той бе прекърлен във Врачанска замър, те ме сложиха в група работна група. Замърникът, който работеше до мене бе Асен Стамболовски, син на бивши български министър-председател Александър Стамболовски (след Първата световна война), който бе убит през 1923 година. Този Асен Стамболовски съмнеше до мен в групата, облечен в замърнически дрехи и често избръснам. Изведнъж, без да съм му дал повод, той започна да ме подизграва: „Тука ние имаме друго евангелие“ и продължи да говори за предатели, шпиони и американски агенти. „Евангелието няма нищо общо с тебе и с този замър. Като син на Александър Стамболовски ти трябва да се срамуваш от себе си да говориш по този начин. Ти даже не заслужаваш да носиш неговото име“, му казах. Той обаче не спря и се стигна до сблъсък. Охраната ни раздели. Стамболовски бе преместен в друга група, а за бях сложен в специална килия без прозорци, където замърниците бяха връзвани за железни решетки с вериги. Аз вече бях стоял няколко седмици преди това като наказание за факта, че не съм викал достатъчно силно за Димитров и Сталин на лекциите на „Културното общество“. За моето възражение по време на процеса „Това е лъжа!“ аз също лежах един месец обкован в тази килия. Когато излязох оттам, ефум можех да се щурка. Тука също се запознах с колегата замърник Грозев, лекар-анархист, който имаше пристъда от външадесет години поради неговото опозиционно чиркане. Когато бе исходима медицинска помощ, го викаха, след това го връщаха обратно в килията. Погълъсно го срещнах отново в

коцентрационен лагер Белене. Тук той спаси живота на мюзина.

Затворът във Варна

През януари на 1950 г. бяха преместени заедно с моите колеги Бездров, Дрианов и Иванов в прословутия Варненски затвор. Варна, градът на „Златните пясъци“, на черноморското щипски бряг е център на хиляди туристи. Ако биха могли да надникнат през стените на затвора, очароването от Златните пясъци ще се изпарил. Оказахме се между 1500 политзатворници в препълнени килии. Най-чубре извествията затворник бе популярният партизански генерал Славчо Гърниски. Венчаките му зъби бяха избити. Там видях бивши членове на Народното събрание, Петър Кюоссизианов и Петър Шишков. Тъй като те бяха спасили живота на ефреи от Чехословакия, им пощадиха живота. Като „изарига“ получиха доживотна присъда.

Излежавайки 12-годишна присъда, тук бяха също Христо Стратев и Асен Павлов, съпруги на водача на селската партия Никола Петков. По време на нашия процес Стратев бе обвинен за свидетел под стража. Веднага разбрахме, че нашият „надежден свидетел“ щеше да даде показания. Нито сунт от тридесета съдии не възрази, председателят го прис като нещо съвсем редно, а и нашата „защита“ естествено не каза нито дума. Научихме директора на Варненския затвор под псевдонима му Чапаев, че щамата му помощника е малките им имена Станко и Ламбо. Последният беше толкова ужасен и чудовищен, че ни напомняше чудовище от филма на Ужасите.

Със 70 узурци затворници бяхме склонени в килия, предвидена за 12 души. Докато половината от нас спеще, узурата половина бе принуждена да стои пръв. Йончевата дажба се състоеше от триста грама хляб и супа, направена

от картофени лъсни. Тъй като вържаха прозореца затворен, си съзахме дрехите, за да можем да дишаме. Понякога счупвали прозореца, за да не се задушим. Незадава по прес счупения прозорец в килията започваше стрелба от националнициата.

Някои от нас бивахме ранени от рекуширащи куриуми. Едно особено мъчение, водещо до смърт почти всеки ден, бе общото отиване до клозетите. Всяка килия, съвържаваща 70 души, имаше на разположение само усед места, за да задоволи естествените си нужди. Закъснели-те биваха застреляни безмилостно от охраната. Затова ние облекчавахме нуждата си преди това в канчетата за храна, за да не губим и секунда време от тези минути между живота и смъртта. Тъй като Веднъж изчаках един от колесите, след като се облекчи, бях затворен 60 дни в карцер.

Варненският затвор бе наказателен. Затова не ни беше позволено да работим. Ние прекарвахме в канчите си по цял ден и ни пускаха само до клозетите. Убивахме времето в спане, спор и разговори помежду си. Намираха се представители от бившите партии: социалисти, комунисти, монархисти, земеделци, легионери и др. Когато се измързявахме от полскически спорове, израехме шах, когато аз напрах от хъб, отчаянику всеки ден по една хапка от чиевнатата си дажба. Дибечеуки го, успявах да направя по една фигурука на ден. Направих достатъчно фигури за изра на шах. Докато съната половина играеше, урга-та спнес.

Ние също се опитвахме да се молим. Всеки ден нас, пасторите, памираци се сред затворниците, успявахме да беседуваме с колегите затворници на религиозни теми. Формата на молитва бе и самото разискване по Библията.

Христос бе билаги между нас. Дори и тези, които не искаха да слушат за Него, слушаха смиренето.

През януари на 1951 г. 62 затворници, в това число и някои от пасторите – Харалам Попов, Ламбъри Минков,

Йончо Дрянов, Здравко Безлев и мене, ни отпращаха в неизвестно за нас направление. Но накъде ни караха?... Пътят въвхме три дни и същ нощи в закрити конски вагони без храна, без вода, без възможност да се огъвадим от естествените си нужди, без да знаем къде отиваме...

Българската Голяма

От 1944 г. аз бях чукал за прословутия концентрационен лагер, който е построен на остров Перси. Този остров се намира на река Дунав, срещу селото Белене. Оттам лагерът носи името Белене. От слухове знаехме, че много служители – чиновници, офицери, министри, членове от правителството (преди 9 септември 1944 г.), частни собственици, адвокати, професори, партийни водачи, търговци и земеделци, които са били арестувани по нареддане от Министъра на Вътрешните работи Антон Югов, са били докарвани в Белене и тук са умирали от жестоките изтезания.

Подозрението ми, че може това да е наистина местоназначение, се потвърдила. Когато няколеднах през решетката на прозореца на конския вагон в видях името на гарата, „Белене“, веднага разбрахме, че ни очаква кат-лодочато. Белене бе унищожителен лагер подобно на Аусвиц и Маутхаузен. Шансът за оцеляване бе 30%. Смъртта гостодействува в лицето на алжерския началник Китов. В алжер се намираха между 15 до 20 хилади затворници. Лагерът бе разделен на обекти, обградени с бодлива тел, всеки съдържащ от 1000 до 3000 души. Бараките, предназначени за спане, бяха направени от пласти и покрити със суhi сълънчоизлъчващи стъпала и слама.

В бригади от по 80 до 120 души трябваше да работим 12 до 14 часа на ден в тухлена фабрика или дигата или градините на начиниците. Дневната дажба храна беше 450 грама хляб и полубин лукърът вода. Когато сънечният мрежка лицата и ръцете си, ни наблюдаваше. А Китов,

норма (която не бяхме в състояние да изпълним поради лошото ни физическо състояние) не се изпълняваше, получавахме наказания, които само болни човешки умове могат да измислят. Да спомена един от тях. Принуждаваха цялата ни бригада да се съблечем голи и ни хвърляха в три метра дълбока яма, десет дълга и шест широка, дърното ѝ покрито с около 30 сантиметра слама, воянща вода. Яматата бе покрита със ски, върху тях слама и земя, където живееха множеството пълхове. Те скачаха върху нас на дузини и започваха да ни гризат. Трябваше да се отбраняваме и борим 48 часа с тези гадини. Една претам от нас не можеше да издръжи и умираха обезобразени от пълховете. Ние, очелелите, трябваше после да погребваме умрелите в общ гроб. Два пъти преживях това наказание и благодарение на Божията милост останах жив. Веднъж Стойчо Мушанов, бивш народен представител и министър на кабинет, бе до мене в ямата. Никога не бях чувал някой така ужасно да крещи. Бяха го наказали в ямата с пълховете, защото спорещ мнението на охраната той не се прикаел достатъчно добре за гъските, където го бяха направили пазач. Но те парочно бяха пуснали кон да гони и плаши гъските, така че да го обвийват, че не ги пази добре. Димитър Тошев, бивш царски посланик в Будапеща, умри до мене в ямата на пълховете. „Грийба да се молим, Матеев, трябва ща се молим“, повторяше непрекъснато той в пресмъртния си час. Друг метод, който доставяше удоволствие на Китов да ни измъчва, бе излагането на комарите. През лятото и есента облачи от комари гъмжаха над остррова. На вълни, комарите нападаха затворническия лагер. Тогава се случваше същото: съблечени голи и връзвани с ръцете от зад за стълбове. Оставяха ни да стоим така по щва, три часа на комарите. Жертвите пищаха непрекъснато. Много измираха още в първия час. Два пъти преживях това мъчение, докато тираничната охрана, покрила със защитна мрежа лицата и ръцете си, ни наблюдаваше. А Китов,

наблюдали отдалеч, се смееше и стерично и ни подговараше: „Къде е Башаят Бог, за да ѝ помогне сега?“ Но благодарение на Божията милост аз останах жив и щастлив. Освен завръщането на колове зоди и излагане на комари Китов бе призована на щие места из храсталачите в лагера три метра високи огради с гъсти бодливи телена мрежки, където от 80 до 100 лагеристи биваха също по щва-три часа излагани голи на комарите. Присто е невъзможно да се опише страданието и ужасът, преживяван и между тези огради с бодлива телена мрежка. Успели да се покрият с мъртвите тела на своите колеги, едва 10 на сто останаха живи.

Понякога се случваше да ядем змии, конки и кучета. Стояхме боси на сълза с часове, докато ни прорвръхаха по спеськ, без да имаме право да се помръдваме. Гризъсъмъвахме на екзекуции на колеги замъворници, които уж се били опитали да избият. Гледахме камаратата от трупите всяка сутрин при изхода от обекта. Количата охрана с псуви и подизрафки се провикваше: „Упре и вие че бъдете тук!“

Един ден през ялото на 1952 г. Георги Цанков, заместник-министър на Вътрешните работи, доиде лично да види положението ни. Николко замъворници се осмелиха и пристъпиха напред, да се оплачат от нечовешките условия в лагера. В отговор Цанков, който се памираше пак повече от сто метра от телената ограда, която го разделяше от около три хиляди души замъворници, изкреся по микрофона: „Вие не сте на курорт. Ние сме ви докарали тук и това е място, където предатели, шпиони и саботьори като Вас се унищожават.“

Всеки се спряхуваше от наказанието група. Иде за почна с помощника на Китов, или по-точно Николов. Той беше замъворници със собствените си ръце. А Борис Митев застреляваше на място замъворници, които се осмелиха, за да не умрат от глад, да хапнат картоф или дюмат по време на работата ни в грацината. Гоюв и

Йонко като нацизратели на лагера биха жестоко тирани. Те оставяха хората да измръзват до смърт. Китов и неговата група непрекъснато измисляха нови методи за унижаване на пасторите и ли пръвеха мицена за подизграбка на останалите. Той нареди да замъворт за една седмица колегите Дрянов, Нейчев и Попов в обора за добитък. „В момента, когато те успят да накарат поне една крава или вол да приеме християнството чрез техните проповеди и молитви, аз ще се покръстя веднага“, каза той подизграбвателно и да се заповед на никојко от нацизрателите да наблюдават този „опит“.

След две нощи гъвама от надизграбвателите побърваха в Христо. Покъсно те се принудиха да напуснат остроva. Китов пресъсна „опита“ веднага и разпредели пасторите по различни обекти. Така брат Дрянов се оказа заедно с мене в първи обект. Дрянов бе изложен на най-тежки унижения в неговата работна група-бригада. Колегите замъворници го пипаха подизграбвателно защо неговият Бог не го спасява от този лагер. Други го караха да се моли на Бога да ги освободи. Те настийваша да го прави гласно, за да чуят как се моли един пастор. „Аз убих жена си. Искам да чуя как че се молиш за мене“ – гледайки го злобно и цинично, каза друг. Брат Дрянов беше слит с едното око, попасяше това унижение с чълчане. Много замъворници побърваха в Христо чрез неговото достойно чълчане. Когато Китов осъзна, че пасторите са, макар да се каже, гърбоначият стъбл на духовната съпротива в лагера, той замисли планове за убийство. Не чрез групата, която изпълняваше скзекуциите, а при опит за „бягство“, както се казваше на лагерен жаргон. Пасторите Иван Игов, Йончо Дрянов и Трифон Димитров при преместването им в друг обект тръбвало да бъдат застреляни при „опит за бягство“. Разстоянието между някои обекти бе покрито с храсти и побече от един километър. Конната охрана тръбваше да изпълни това нареджение. На един запустяло място по пътя те извикали си-

но на жертвите си: „Обърнете се, искааме да видим как се момият умиращи пастори и как Вашият Бог ще дойде да ни спаси.“ Тримата пастори се претърнали един друг и за почнали гласно да се молят. Те очаквали да настъпи краят. В този момент се случва нещо небикновено. Поради гласните молитви конете се подпомахали. Изправили се на крака и изглаголпрали като ударили от светкащица заенно с охраната. Тримата пастори съвсам могли да схваннат какво се бе случило. Те бавно се забърнали в барауме си.

Още едно чудо с пасторите

Точно както в древен Рим, така и в Белене кръвта на мъчениците породи вярата в Бога. Също и тук Господ показа Неговата милост, давайки висота на вярата. И мощник-началникът на лагера Никола Наиденов, под чие то терористично управление толкова много небини хора умряха, сега страдаше от терора на измъчватата го съвест. Търдото държане на пасторите трябва да с подбудило в тъмната му чуши светлината на узрението. Случи се следното. Освен ямата с пълховете, които вече споменах, съществуваше и яма с кучета. Тя бе около три метра чуброка, десет метра дълга и шест метра широка, където Китов оставяше замворници да бъдат разкъсани и изядени от кучетата. Ямата не бе покрита и в нея се памираха голям брой кучета, оставени да излагнат до такава степен, че започваха да се хапят помежду си. Ужасното зрелище се разиграваше в пристрастните замворници, началици на лагера и охраната. Един ден Китов отдели колегите Трифон Димитров и Иван Илов за демонстрация в кучешката яма. Димитров бе пастор баптист на многобройни общества в Русе и в София. Но време на арестуването му той бе последният главен редактор на евангелски седмичен ор-

ган в „Зорница“. Поради неизвестни забележителни дулови качества погребали го високо репутация. След осъдяването му при закрити врати в София с осемгодишна присъда бе изпратен в Белене. Илов бе баптистки пастор във Варна, Иловдив и София и също щокран, след осъдяването му при закрити врати в Белене.

Китов ги считаше за непоправими врагове на режима, както и останалите пастори, защото не можеха да изпълнят дневната си норма, не уважаваха неговите заповеди, като се молеха преди ядене и говореха с другите замворници за Бога. Когато охраната доиде да съблече Димитров и Илов, те сами отстраниха окъсаните си дрехи и без съпротива се оставиха да ги хвърлят в ямата. Очакващ се кървава сцена, но се случи нещо друго. Двамата пастори коленчета в средата на ямата и започнаха гласно да се молят. Кучетата не ги нападнаха, а се сбиха по вглите и започнаха да вият злобещо, като че ли небиждам ръка ги притискаше. Настъпи развиждане. Охраната показва признания на големо безпокойство. Китов, като следе сцената от разстояние, се паникьоса. Беше невероятно положение. Той заповяда на Наиденов да прекрати „зрелището“. Илов и Димитров бяха откарани отново в работната им група в бараката на обекта. Там заедно с останалите замворници те благодариха на Бога за чудното им спасение. Нечакано вратата на бараката се отвори и четирима надзиратели-охрана, които бяха пристъптували на това чудо, пръскъзели влязоха вътре и попутаха какво трябва да направят, за да приемат вярата. Илов се помоли с тях и ги покръсти в една малка тъждовна яма, пълна с тъждовна Вода до бараката. Останалите замворници наблюдаваха мълчаливо. Трябва да е било за всички вълнуващо събитие... Присъствието и намесата на Бог бе явна. Можъществото на Китов бе сломено. Но късно тези четирима надзиратели бяха убийствени и приведени да пепулчат ветровъд.

Духовният прелом на Никола Найденов

Гореописаните случаи не чаваха спокойствието на Никола Найденов, друг агент на ДС, помощник на Кимов. Той започна да се замисли за зреходния си живот. По време на неговите проверки из лагера той извика няколко пъти брат Игюв и Димитров. Един ден ме извика и мене и ме попита: „Какви ми Матеев откъде взимате сила, за да издръжате тези изпитания? Аз говорих и с другите пас тори. Как може да сте толкова силни духом? Ние имаме власт да би унищожим, но вие не се страхувате. Какви ми нещо за творята ви.“ В този момент си спомних за Габрилов, който, споели си вратата на църковската килия, бе задал същия въпрос. „Ако Вземеши Библията и прочетеш Деянятията на Апостолите, ще разбереш защо човек прекарва само кратко време като гостенин на тази земя. Земният живот е много кратък и преходен. Когато умрем, ушите ни ще бъдат с Бога.“ Още един сътрудник на цървала чува със смирене и попитал: „Господи, какво трябва да направя, за да се спася?“

Няколко месеца по-късно из лагера се носеха слухове, че Найденов бил арестуван във Владика от българската граница. След това до преброяли до смърт и го убиха във лагера Бяха до хърчили полутортий в земяника. Тук се запознах с него. Беше ми наречено да се моля за него оздравяване. Стоях до него и през ум ми минаваха мисли за славата и падението на човека. Докато малаките пионери и комсомолци от комунистическата маಡежка организация Комсомол пееха песни за неговите геройски дела, партизанският герой лежеше на земята в пълна и Владжна земяника в Белене, борейки се със смъртта.

По-късно Зиеполски стана важен член на замврническата администрация и отговорник на тюрби обект. Винаги се опитваше да облекчи живота на замврнициите с каквото можеше. По-късно го направиха генерал в Мицестерството на отбраната в София. След излизането

И в действителност животът в Белене бе ажки. Хората изчинаха като пахове. Те умираха от глад или биваха застреляни от охраната.

На другия остроуб Шурец, където се намираше женският лагер, съна замврничка, Ценка Пеева, се бе опитала в същото отчаяние да изчере очите на старшия пазачирател. Тя бе застреляна на място в пристъпността на другите замврнички.

Партизанският герой

Генерал Денчо Зиеполски бе комунистически, партизански аерой през време на Войната. След 1944 г. учащата се младеж трябваше да изтира и пее за героичите му дела. Бе завършил военната си подготвка във Военномата академия в Москва. Изведен е от общински като прибръженник на Костров и Тито и бе извикан от Москва. Когато покосно го срещнах в концентрационния лагер Белене, ми каза, че бил арестуван във Владика от българската граница. След това до преброяли до смърт и го убиха във лагера Бяха до хърчили полутортий в земяника.

Тук се запознах с него. Беше ми наречено да се моля за него оздравяване. Стоях до него и през ум ми минаваха мисли за славата и падението на човека. Докато малаките пионери и комсомолци от комунистическата маಡежка организация Комсомол пееха песни за неговите геройски дела, партизанският герой лежеше на земята в пълна и Владжна земяника в Белене, борейки се със смъртта.

По-късно Зиеполски стана важен член на замврническата администрация и отговорник на тюрби обект. Винаги се опитваше да облекчи живота на замврнициите с каквото можеше. По-късно го направиха генерал в Мицестерството на отбраната в София. След излизането

ми от лагера го видях в униформа на училищата. Но ние си разменихме само погледи, тъкач наречението беленски погледи. Той отново бе облякъл генералската униформа, с която правеше побеже усуга на режима, отколкото на себе си.

Набоднинето в лагера Белене

Няколко дена преди да ме огъвободят от Белене, преглавахме голямо наводнение. През декември 1952 година островът Перси бе наводнен. Силна бура тласкаше вълните към дигите, построени от затворниците; те не издръжаха и се поддаваха. Вълните заляха даже и по-високите места. Охраната от надзиратели изчезна от острова. Затворниците от петте обекти изпаднаха в паника. Аз бях в първи обект с мояте колеги Дринов и Безлов. Харалан Попов, Трифон Димитров и Иван Иглов бяха на други обекти. Нивото на водата се издигаше бързо. Повечето от бараките бяха отнесени от водата. Сухата площаставаше все по-малка. Тук на малки групи очаквахме да настъпят краят. Аз не зная да плувам, но даке и тези, които можеха да плуват, бяха твърде изтощени, за да оцеляят в леденостудената вода. Началникът Котев и помощниците му обиколиха острова с моторни лодки и даваха заповедите си по високоговорители. Те ни заплашваха с разстрел при неизпълнение на заповедите им. Добитъкът от острова бе спасен още преди наводнението, а затворниците бяха оставени на произвола на съдбата. Когато се сбрачи и избъто на водата продължаваше да се покачва, брат Безлов и аз се покатерихме на едно чурво. Здравко Безлов, методистки пастор, бе само на 28 години, най-младият от нашия процес. Той бе следвал теология в методистката семинария във Франкфурт на Майн и бе заместник пастор Цветан Литов в София, кой-

то бе заминал за САЩ като методистки пастор. Заедно със Запков той се съчинас за един от най-надарените пастори в столицата. Него бите бесеци на библейски теми бяха предимно за малки хора. Безлов бе син на Вуюзина – перачка, която се лишиаше от залъка си, за да издръжа синът си да слюда. С това той приналежеше към класата на тези, за чието спасение комунистите прокламираха светодишата революция. „И вие ме обвинявате, че съм поддръжник на капитализма“, бе неговият отговор към председателя на съда.

Но тези лица съвсем ги бих забравил тогава, когато на този дърво заедно прекарахме най-дългата нощ в живота ни... в молитва! Докато аз спях няколко минути, той се моеше, и обратното. А под нас мътната вода влечеше като трупи добитък и хора от близките населени места около крайбрежието на Дунава. През нощта се чуваха викове за помощ; последният отчаян признак за живот на давещите се хора.

Не испипах също ужас. Жестоки съени на разруха и смърт се разиграха пред очите ни в тази десемврийска нощ. Някои от бараките с тръсък се саромляха под тежестта на лагеристите, които се бяха покатерили на покривите им.

Най-после настъпи утром. При зазоряване сиاعетите на човешките тела, които висяха по чървенията, създаваха призрачни видения. Всичко, което преживях след момента арестуване, ужасите и страхът, които изтърпях през тази нощ, бяха исцервени. Има поговорка, която казва: „Дървената не растат на небето.“ Дървената на Белене пораснаха на небето. Мъртвите бяха погънече от пристигащи. Заденю с Безлов и още няколко затворници направихме сал за спасяване на оцелелите по чурвемата. Събрахме мъртва риба, удавени краби и свине и разпределихме това място между останалите живи затворници. За нас това бе истински „банкет“. Бе 25 декември 1952 г. Едновременно щастлив и в ужас пред лицето на та��ова

противоречи си спомници стиховете от Евангелието от Лука 2 гл. 7-11 спихде: „И роди първородния си Син, пови Го, и положи Го в ясли, защото излание място за лих в господстваната. И на свидето място и наше обичари, които живееха в по乐意, и на зеха поизна спиралка около спадом си. И ангел от Господ застанала пред лих, и Господната слава ги осия; и те се упътиха много. Но ангелът им рече: Не бойте се, защото, ето, благовестява ли ви голяма радост, която ще бъде за всичките луде. Защото днес ви се роди в Давидовия град Спасител, Който е Христос Господ.“

Дринов и аз преживяхме тази Коледа на остррова. В общата суматоха Дринов се оказа в друга група. Аз зная, че нито един от пасторите не загуби живота си в Белене. Също Ламбри Мишуков и Христо Нейчев бяха сред одеселите от този изпълнен с ужас острор на Дунава. За хиляди Белене е българската Голгота. Никой от свободния свят не може да си представи как човешки ръце оскверниха Божието лице.

Ние, българите, трябва да построим възпоменателна църква на острора на съмъртта. Персии единовременно като паметник на жертвите и като предупреждение към всички останали, които се гâврят с Бога и търчат с крака човешкото честоиниетво...

Ти ли си, Мунко?

Докато заедно с Безлов виждаме на юрбото между живота и смъртта, молетки се и оставали съдбата си в ръцете на Иисус Христос, в София бе решено моеето освобождение от лагера. На 27 декември 1952 година функционери на ДС съобщаха на острора и прочетоха иметата на 50 затворници, които пререста на Новата година получиха помилване; и моеето име беше в този списък.

Бяхме прехърлени на сал от острора до Белене. Когато ни стовариха на краибрежието, един тридесетгодишен затворник падна мъртъв на земята. За него търбата стъпка на свободата бе възможна следващо букално до последния момент. „И когато Го видях, паднах при нозете му като мъртъв; а Той трури десницата Си във ръх мене и каза: Небой се; Аз съм търбият и последният и живият: бях и мъртъв, и ето, живя до вечни векове; и ислам към човечество на съдурата и на ага.“ (Откривение, 1 глава, 17 и 18 стихове.)

Получихме дрехите си и без луксата стоминка в щоба ни отпрашиха към гарата. Някои от нас поискаха документ за освобождаване. Китов даде такива документи неохотно. Комунистическата гържава не обича бивши затворници да притежават документи, които разкриват истинското лице на марксистката утопия. Тий като нямах нико то стоминка, Вялязок ѝ езин щор и почуках на вратата на къщата. Хората се отзоваха молбено и ми задоха честотично пари, за да си купя билст за влага и си отида в моето родно място, Горна Митрополия. Жителите на Белене отдавна бяха свикнали с фактът, че затворниците от острора са освобождавани без финансова средства. На 28 декември, празника на първия християнски мъченник Стефан, почухах на вратата на ротундите ми в родното ми село. Майка не можа да ме познае и попита: „Ти ли си, Мунко?“ Четириме и половина години, които бях измисли от деня на моето арестуване, бяха оставили своя отпечатък. Дълбоки променни бяха настъпили в душите на всеки след такива мъчения. Въпреки това Господ не ме изостави през тези изпитания. (Евангелие от Йоан 8:12) „Тогава Иисус пак им говори, казвайки: Аз съм светлината на света, който Ме следва, няма да ходи в тъмнищата, но и съм светлината на живота.“

Втора присъда

След като ме освободиха от Белене, работих като общ работник в кооперация за синтетични материали „Елхим“ – София.

Началникът на политическа отряда на МВР ме извика няколко пъти след освобождаването ми и ми предложи да стана пастор на църква. Не се реших да бъда отново пастор, тъй като не желах да подпиша декларация за върност към комунистическата партия. Аз отказах да приема това предложение.

През лятото на 1955 г., поради това че се подготвях за бъдещество, бях изаден от мой близък човек и затворян във Варна. При закрити врати Варненският съд ме осуди на есед години затвор. Тези години прекарах по затворите във Варна, Белене и Стара Загора. В старозагорския затвор аз срещнах отново осъдените до живот братя Зипков и Неофит Йаков.

Няколко месеца работях в каменната кариера в село Калояновец, Старозагорско. Там също бяха докарани около 40 души, повечето младежи – турци, за че изтъряват наказание за това, че са се подготвяли нелегално да отидат в Турция. Няколко от тях бяха семейства, но всички бяха непромотни. Началникът на кариерата ме извика един ден и ми предложи да ограмомотя тия „чизи турчулци“, както той се изрази. Около 120 затворници бяхме набутани в едно общо помещение. Между тези 120 души бяха и младежите турци. Аз присъдил предложението на началика на кариерата. За мене това беше хуманно дело. За гва и половина месеца, занимавайки се с тези млади хора всеки ден, успях да ги подгответ да се ядат и издръжат изпит за 1-ви и 2-ри клас в село Калояновец.

Всичко, което бях искал, да кажа за тези горчачки години, е, че през този период бях благословен от Бога и това бяха най-богатите и зрели години от живота ми като пастор. В края на декември 1960 година, в предвечерието

на Новата година, бях освободен условно. Общо прекарах трет години по затвори, концентрационни лагери, с четири наказвания в кариери. С Божия помощ прекарих цели този ужас и останах жив. Безбройните телесни болести ме напомняят до края на живота за мъченята, които прекарах. Считам, че това бе допуснато изпитание от Бога в този период от моя живот.

Между 1961 и 1971 г. (до момето бягство на Запад) работих като общ работник – канаджия, косач към паркове и градини, чистач и мияч на улиците, помпieri в ресторант, пазач в „Печатни производствения – Търговска база“ и касиер на паркинг до Лъвовия мост, а тайно като уходен водач на преследваната евангелска църква.

Преследването на католиците

Поради нашето съвместно страдане за Еврата ни в България се чувствувам задължен да свомена В отдельна глава за преследването на католиците в България. В състояние съм да направя това съвсем искрено, защото мое то лично отношение към християните от други деноминации е безпристрастно. Мое то становище относно работата с другите християнски църкви е било и е: „**В гла̀бното едноство, във второстепенното свободба и над всичко – любов.**“

От историческа гледна точка католиците помагаха неимоверно много за формирането на националното съзнание в нашата страна. Ако написът от Константинос Водачи Винаги подкрепа и защитата от папата в Рим. По това време на 500-годишното турско робство един от българските дипломати бе католик – кръстник Петър Парчевич (1612 – 1674 г.). Във Виена, Варшава, Венеция и Рим той непрекъснато изтыкваше нуждите на България и нейната готовност да въстane срещу османския враг на християнството – Оттоманската империя. От социалнополитическа гледна точка 50-те хиляди български католици трябващо да понесат същите тругности и преследвания както пропестантите, защото и те бяха разпространата църква, губеща се Всред православното мнозинство. Това бе най-осезателно почувствуано след узурпиранието на Властва от комунистите през 1944 година.

По това време католиците имаха 155 свещеници и 413 монахини. В трите епархии те поддържаха 120 църкви, също училища, болници, детски градини, старчески домове и европопталаща. През 1978 г. всичко гореспоменато бе закрито. Всички опити обаче да бъдат откъснати бъл-

гарските католици от Рим пропагандата. Комунистическата инициатива да се образува някакъв вид национална църква бе безуспешна. Не се намери свещеник от тях, които да чerae ролята на български Петър Плохар (католически свещеник от Прага).

В края на 1948 г. членът на министър Васил Коларов по това време използува описание на папския представител Дон Францеско Галони и апостолическата делегация в Рим, за да забрани неговото завръщане обратно в България. Още през 1938 г. аз поддържах чубри лични връзки с Дон Галони. По това време ние обсъждахме възможности за координиране на общообразователни лекции между пропестантите и католици в град Самоков. Той също трябаше да изнесе лекции в нашето пропестантско библейско училище там. Избухването на Втората световна война през 1939 г. попречи на тези планове.

През 1944 г. бе невъзможно да се мисли за каквото и да е взаимоотношение. Коларов се изказа във връзка с изгонването на Дон Галони: „С това прогонване се сложи край на уничтожението. Ватикана е испримирим враг на Съветския съюз, на демократичните републики, на комунизма и затова враг на България. Изгонването на папския представител от Ватикана има за цел да защиши българските католици от опасността да бъдат хванати в пропагандомократични, противнародни и противобщечески политически дейности.“

Преследването на администрацията бе вече започнало. Свещениците, които не участваха в неделичите работни бригади, се лишаваха от купони за храна, а храна можеше да се купи само с купони. Католическата печатница бе принудена да се закрие, тъй като не получаваше хартия. В средата на 1948 г. бяха затворени всички католически училища и спориталища. Добре известният и уважаван католически вестник „*Istina*“, който бе основан през 1924 година от Петър Дамян Гюлов, бе забранен. Целят му редакционен състав бе арестуван през 1952 г.

Всички църковни имоти бяха конфискувани. Стигна се дотам, че свещениците и монахините трябващие да плачат за ползване на техните собствени сгради. Двете католически болници в София и Пловдив, които бяха ръководени от монахини, бяха национализирани. Физическото преследване бе въведено в началото на 1950 г. Отец Гюлуб, 67-годишен свещеник от София, прекара 23 месеца предварително следствие в затвора. На 14 януари 1952 г., когато бе осъден на 14-годишен принудителен труд от някогашния снажен мъж, бе останало само сянка. През ялото на 1952 г. бяха арестувани приблизително 120 католически свещеници. Между тях бяха владиците Романов от Пловдив, Босилков от Никопол и Екзархът на католициите от източното православие Кирил Куртев. Главният игумен на Францисканския манастир в София, отец Формулум Бакалски, бе прибран от милицията в четири часа сутринта през време на литургията. Докато пародът наблюдавал сцената съвмущение, той, пешки религиозни химни, бива вкаран в полицейската кола. По-късно отец Бакалски бе обявен за изчезнал от затвора, но той бе починал от мъртвията по време на пребрането следствие. Той бе само на 40 години.

В края на септември 1952 г. се провежде процес в Съдебната палата – София. На трети октомври съдата година на бяха признесени четири смъртни присъди: Евгени Босилков от Пловдив, 52-годишен, владика на Никопол, Русенска епархия; Павел Дичков, 33-годишен, директор на католическата гимназия в Пловдив; Йозафат Шишков, 68-годишен, свещеник от Варна; Камен Йонков, 59-годишен, директор на католическата семинария за източно православие в Пловдив.

Седемдесет и четири годишният Владика Романов бе осъден на 20 години принудителен труд от съда, при закрити врати. Три месеца по-късно той почина в затворническата къща.

Третата вълна от аести се извърши в средата на октомври 1953 г. Тежко въоръжена милиция нахула в маистора на кармелитите в София. Седем капуцини бяха набъльскани в полицейска кола. Две от тях се оказаха в женския лагер на Дунава – Шурец, който прилагалеже към лагера на съмъртта – Белене. Въпреки че методите на физическо унищожение намаляха през 1964 г., комунистическите методи за систематично унищожаване на всяка върховенство религиозен живот все още продължаваше на административно ниво, даже по-интензивно.

Същите ограничения и забрани, които се отнасяха за проместването, се прилагаха и върху вървачи католици: никакви религиозни обучения, никакви списания и Вестници, никакви Библии или молитвени псалтири, никакви посвещения по домобънете.

Комитетът по религиозни въпроси решаваше кой ще бъде избран за свещеник, кога и къде. Практически означаваше никаква връзка между Владиците и Ватикана. Всички кръщавания, бракосъставления и посрещания трябвали да бъдат зарегистрирани при ДС. Всички реализации празници бяха прекратени. На всяка литургия присъствуваш агент от ДС. Свещениците, които се осмелявали да тълкуват Библията в прогресивна насока, рискували службата си. Тези свещеници, които общуваха с млади хора, биха незабавно отстранявани. През 1964 г. всички оставни преди това свещеници бяха освободени от затвора. Техният път на страдания бе оби с път на спасявания. Повечето от тях прекараха тези години в концетрационния лагер в Белене. Аз бях свидетел на жестокото и вулгарно посрещане, на което тези свещеници бяха изложени, когато ги докараха на остророва през 1952 г. Те бяха принудени да тичат с расета си боци. Група от криминали престъпници ги замърваха с камъни и ги биха сървени сопу. Началникът на лагера Кимит Викаше попях и ги подиграваше: „Вашите боязни трябва да ще помогнат!...“ Понеже във вака по-стари свещеници не можеха да

бягат достатъчно бързо. Китов пареди на охраната да ги съблекат голи и така, проснати на земята, ги изложи на комарите в продължение на няколко часа.

Аз гледах от разстояние около сто метра тази отвратителна сцена заедно с около 300 други замъворници от 1 обект. Докато съм жив, няма да забравя тази картина.

Протестантизъм, църква и Шерджа ба

Известият и влязъл в автор Томас Рес пише: „*Борбата между църквата и комунизма в Източна Европа не е борба за въра, защото няма да върнува конфликт. Религията трябва да се елиминира, за да освободи място за негородническата духовна и материалистична сила на правителството.*“ По-късно той пише: „*Правителствената администрация не желает и не търси каквато и да е друга инспирация до себе си. Въпреки това църквата е единствената авторитет, която все още съществува паралелно с правителството.*“ Авторът, който е добре запознат с Източна Европа, продължава: „*Тази битка се води с много неправдостойни средства. Партията ила всички средства на юржавна власт за контролиране, които тя използва съгласно нуждите си и тактиката си. Църквата обаче може да се бори със същите духовни оръжия, като вътрешна сила, прегаността на свояте членове, величата и постоянството на църковните служители. В тези наши български комунисти са крайно активни. През 1960 г. те основават в София институт по атеизъм с осем филиала – за печат, пропаганда, изучаване начина на живот на религиозните хора и пр. През 1963 г. те създават свърз по научен атеистични клубове, на всяка дюйде партията откриващие атеистични клубове, провидоре за така наречена научно-атеистична пропаганда. Те раздаваха книзи, организирала конференции, лекции, курсове и разпространявахи брошури за обаждане на така наречените научни съветия на религията.*“

Общественото положение на реализмите общество бе формулирано в конституцията от 1947 г. и в специален културен закон от 1 март 1949 г. те го формулираха

по такъв начин, че комунистическата Влада има достатъчно възможности да държаници останалата съществуваща „свобода“ при съдебно тълкуване на закона. През 1952 година бе публикуван нов закон от Министерството на културата, който практически бе закон за ликвидация. Тридесет и четириум пълнографа бяха формуларани по такъв начин, че подчертаваха много различни тълкувания. Гостори на църкви, които поддържаха Върхъка с чуждина, им бе необходимо специално разрешение от отдела за църковният въпроси. Всички свещеници и пастори трябващие да полагат клетва за вярност към народната република, също както юржавнатите служители. Църковните общество трябващие да уволяняват служителите си, които нарушааха тези закони. Но отдельът за църковните въпроси, ръководен само от комунисти, решаваше кой е нарушил закона и заслужава дисциплинарно наказание от църквата. Когато църквата не се подчиняваше на правителството, законът им даваше право за незабавни увоювания.

Църквите бяха задължени да дават годишни финансов отчет на юржавата – правителството. По този начин юржавата официално, по закон, знае за Вътрешното финансово състояние на църквите. Резултатът от това официално принуждение бе, че посетителите и членовете изброявани всякаакви взаимоотношения с църквата и се присъединяваха към нелегалната църква. Този закон даваше право на тайната полиция да принуди всеки пастор да дава информация за живота на неговите членове. Тий като всеки пастор трябващие да се закълне с клетва за Вярност към юржавата, с това бе поставен в много трубо положение. Чрез параграф 23 юржавата имаше право да упражнява влиянието си в личния живот на членовете на църквата. „Церемониите или тайнството не трябва при никакви обстоятелства да се отнеме от Върховието.“ Това бе момото на комунистическата политическа учреждаща, а в гетистичността се отнемаще. На комунистите

не се бе разрешено да посещават църкви или да участвуват в реализиран обред. Но ако църковен служител откаже да си присъди с комунист, се излага на най-тежко наказание от закона.

Конституцията и културният закон позволяваха на църквите само изпълненето на религиозната дейност на църквите на обществени места. Образоването на младежката и младежките организации бе оставено изключително под ерижката на правителството и „извън обсега на религиозните общества и служителите“. Църковна благотворителност в каквато и форма бе забранена.

Комунистическата юржавска Влада използваше всички пропагандни средства – печат, радио и телевизия, за да настрои населението против върховието християни и против църквата. Ию-ючу щитирани извадки от комунистическите вестници и от програмата на Радио София.

Вестник „Борба“, 20 януари 1960 г., София, пише: „Религията съвърши споманисътвото. Религиозните празници отиват възможността да отпътуват от работата и да отиват на богослуженията и т.н. Вместо да работят в такива празници за партията и народъ.“

Вестник „Червено знаме“, Видин, юни 1960 г.: „Религията пречи на нация стопански напредък. Политически-образователната борба против религията и върховието християнски трайбъва с още по-голяма сила да се проведе между населението. В неделните дни населението трябва да работи за партията и социализма, а не да ходи на църковни служби. Крайно време е да се премахнат всички църкви и религиозните и.и празници.“

Вестник „Народна младеж“, София, 9 септември 1960 г., пише: „Религията осакатява нашия социалистически регион и юрковни служители си позволяват да примилизат младежки, като си въюят по линии и други религиозни

намереници и по този начин нарушиват нашия ред и пречат на излажето да бъде възстанована в духа на подето време.

Вестник „Работническо дело“, София, октомври 1960 г., пише: „Някои деца са в нокти на религията“ и наредва на съюзите агитатори „във всички училища и клубове да създават атеистични курсове. Деца, които носят кръстчета или други никакви християнски знаци, или посещават некои църкви, да бъдат изключвани от училище и изпратени в трудовопредъзпитателни обекти, където да бъдат възпитани по комунистически.“

Вестник „Земеделско знане“, София, декември 1960 г.: „Коледните празници са времни за нашието социалистическо общество. На 7, 8 и 9 януари тази година ще си от пакате земеделски окръзи 6500 селяни не излезат на работа, понеже били коледните празници. Ето чи то трябва незабавно да се премахнат завинаги тези религиозни празници.“

Вестник „Черноморски фронт“. Бургас, юни 1960 г.: „Религията саботира народното производство. Всеки опит да се вляе на народа да вярва в Бога и да посещава църквите е наисъкан саботаж от страна на християнските служители. Ето защо в нац-скоро време църквите и техните служители трябва да бъдат премахнати.“

Рядко София в своята специална програма „Трибуна на атеизма“ не пропускате да обвинявате прометантите, че са чужди агенти и шпиони. Почти всеки ден се твърдеше, че прометантите са против социалистическия строй в България и затова трябва да бъдат премахнати.

Вестник „Работническо дело“, София, 22 февруари 1961 г., в една от съюзите статии против християните с жестоки нападки срещу служителите на църквите твърди, че църковните бракосъчетания осквернявали социализма в България.

На 24 март 1963 г. в София се откри специална прометворелигиозна изложба. С всевъзможни лови и извршени

картини се представяше, че религията е крайно вредна за социалистическото общество. Но добни изложби започнаха да се устроюват и в останалите населени места всеки месец. През това време на изложбите от този характер специални агитатори изнасяха дingoулствени сказки.

Вестник „Работническо дело“, София, 17 май 1964 г., наредва на всички свои агитатори да употребят всички пропагандни и социалистически средства в борбата срещу религията и нейните служители. Същият вестник възхвалява и награждава със специална маркическа грамота клубовете на атеизма в София и Варна за успешният им акции против християнството и специално против прометантите.

През 1972 г. комунистическата гиктатура в София издава за съюзите лакеи и агитатори специална книга против прометантите в заглавие „Протометантските секти в България“. В тази книга се дават указания и нареддания на всички партийни агитатори и специално на агентите на Държавна сигурност да доказват на населението, че прометантите са буржоазни организации и наци-голови врагове на пролетариата на прометариата в България.

Така във съдбата на прометантите и всички вървящи християни и на техните църкви и служители, да бъдат нападани и обвинявани съвършено несправедливо и малтретирани в продължение на години, и то в името на народа, от една група гиктатори, получила Владета при окупирането на България от Червената армия през 1944 година.

Нека се надяваме, че е дошло време за българския народ да избере наци-после хора управници, а не кариеристи и служебогонци да продават както себе си, така и целите български народ за своя изгоди и слава на чужда „Велика сила“. Достатъчно България и българският народ с етрада от чужди покровители.

Драги братя българи, обърнете се към Единствения и
най-велик Покровител на човека Иисус Христос, Великия
и Мълчър Бог, Който ще чаде на искрени и безкористни
управници мъдрост за доброто на кардона ни.

Заключение

Защо спанах емигрант

Година наред след моето освобождаване от затвора през 1961 година агентите на ДС не ме оставиха да живея нормално. Два пъти в седмицата те ме взвикаха от работата и по няколко часа ме държаха на разпит.

Не им стигаше, че мес зачудяваха всеки ден при опитване на работата и вечер при завръщане след работата да се разписвам при началика на пети район Аврамов, но започиха всеки ден късно през нощта да идват по дървата или пръскали в жилището ми да ме видят от леглото, за да се уверят, че не съм отивал някъде с опозицията „да организираме съдияне на Владетеля“, както то се изразяваха. Освен това Аврамов ми заяви, че им създавам много грижи, за да ме следят ценополошно, и заповядва на един коя си гама той ще ме интернира в „Сибирските полета“.

Не ми остававаше нищо друго, освен да попърся иззабавяно изход от създаваното положение. През септември на 1971 година преминах нелегално границата и памерих политеческо убежище като смиграйт в град Виена, Австрия.

Австро-германските власти, които вече бяха добре информирани за пасторския процес и за преследването на християните в България, всички ме сподиха с необходимите сънчарийски документи – лична карта и паспорт.

В продължение на една година изнесох повече от 50 сказки в много населени места в Австрия за преследването на християните в България.

През 1972 година изјадох книга написана за нашия процес и за този на католическите свещеници „Заглавието на книгата е „С Иисуса през язловиската кутия“. Същата бе напечатана и разпространена в повече от 30 хиляди екземпляра в Западна Европа.

През 1974 година издаох друга книга, на холандски език, посветена на заглавието „*Terorot v Chernenia russi*“ с много повече факти и документи за преследването и извършвателствата над християните от комунистическата диктатура в България.

През същата година се преместих да живея в Германия. Тук основах мисия под името „Твойт ближен в нужда“ и започнах да издавам двумесечно списание – бюллетин под заглавието „*Sъобщения за човечината*“.

С издаването на цвете книги и двумесечното списание – бюллетин на немски език в Западна Европа аз обърнах много сериозно внимание на спомощни хиляди християни за преследването и убийствата на много наши братя – християни в България под диктатурата на пролетариата и кръвоожадния комунистически режим.

С доброволни пожертвувания, които постигаха в значителна мярка братя-християни в България, помошите отивали в България по специални канали чрез нашите приятели от западните страни.

През 1977 година преместих местожителството си от Европа в Канада. И тук изнасях есказки за преследването на братята-християни в България. В 1980 година издаох третата книга, на английски език, с още повече неоспорими факти за преследването на християните у нас. Задавах го на тази книга е „*Dokumenti ot prakta*“. Същата се разпространява в Канада и САЩ.

През периода от 1980 до 1988 г. можах три пъти да посетя страните в Южна Америка Аржентина, Бразилия, Уругвай и Парагвай. Повечето пребивавах в Аржентина, където имаме Съюз на Евангелските Християни. Там професионо евангелизаторска събрания и по Божия милост и благодат бяха основани шест нови църкви на Евангелски Християни с от по 50 до 80 членове.

Също през този период издаох в Канада три нови книги на руски език. Едната от тях е автобиографията на

Иван Степанович Проханов. Освен това започнах да редактирам и издавам на руски език списанието „*Eвангелска въдри*“, което Проханов издаваше в Берлин до своята смърт в 1935 г. Същото това списание сега продължава да се издава в спомощни хиляди екземпляра в Русия от Евангелските Християни там.

В заключение трябва да кажа, че през този дългоочишен живот ням преминах през много плахи и долни. През много криволичещи и понякога хълзажи вълчица. Да, и малце благодатни детски години в успехи в Младежеския ми живот. А понякога и спрашки на върви, горчави и тежки години, много страдания и изпитания. Но за всичко, което съм преживял в този преходен свят, благодаря от сърце и душа на Господ Иисус Христос за Него Вата ми чест, спасението на душата ми, за вечния живот при НЕГО в необятните му Творения.

„Но знаем, че всичко съдействува за добро на тия, които любят Бога, които са призвани според неговото намерение.“ (Посланието към Римляните, 8 глава, 28 стих)

„Аз се подвизавах в доброто войнствуване, попрището събраних. Всяката упазих, отсега напитък се пази за мене Венец (правдата), който Господ, праведният Съдия, ще ми въздаде в онъ ден; и не само на мене, но и на всички, които са обикнали неговото явление.“ (2. Послание към Тимотей, 4 глава, 7 и 8 стихове)

М. Матеев, евангелски пастор.
емигриран в Канада